

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

Diplomová práce

2018

Kateřina Sasová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

První jaderný test: zděšení či radost na straně sousedů?

Typologie reakcí sousedních zemí na první provedené jaderné testy

Diplomová práce

Autor práce: Kateřina Sasová

Studijní program: Bezpečnostní studia

Vedoucí práce: Mgr. Jan Ludvík, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. 5. 2018

Kateřina Sasová

Bibliografický záznam

SASOVÁ, Kateřina. *Zděšení či radost na straně sousedů? Typologie reakcí sousedních zemí na první provedené jaderné testy*. Praha, 2018. 67 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Ludvík, Ph.D.

Rozsah práce: 125 360 znaků

Anotace

Tématem této závěrečné magisterské práce je srovnání reakcí sousedních zemí na první jaderné testy provedené jejich sousedem. Práce se zabývá jadernými testy osmi zemí (USA, Sovětského svazu, Spojeného království, Francie, Číny, Indie, Pákistánu a Korejské lidově demokratické republiky) a reakcemi států, které s těmito osmi zeměmi sousedí, respektive sousedily v době provedení prvního jaderného testu. Ve výsledku tedy bylo vyhodnoceno celkem čtyřicet sedm reakcí sousedních zemí. Autorka se v práci opírá ve značné míře o kvalitativní výzkum, když srovnává jednotlivé reakce sousedních zemí a vytváří osm případových studií, z nichž každá cílí na jeden nukleární stát. Hlavním výstupem této práce je pak přehledná typologie reakcí daných zemí na první jaderný test provedený za jejich hranicemi. Typy reakcí, které byly v této práci identifikovány, se nacházejí na škále od aktivní podpory a pasivního smíření přes neutrální reakci až k pasivnímu nesouhlasu a poté k aktivnímu odmítnutí. Tato typologie pak může v budoucnu přispět ke zvýšení předvídatelnosti reakcí sousedních zemí nových jaderných států a tedy i k lepšímu odhadu toho, jakým způsobem tato skutečnost ovlivní stabilitu regionu.

Annotation

This Master thesis compares the reactions of the neighbouring countries to first nuclear tests carried out by their neighbour. It deals with first nuclear tests of eight countries (USA, Soviet Union, United Kingdom, France, China, India, Pakistan and North Korea) and with the reactions of states that are or were at the time of the first nuclear test neighbours of concerned country. In the end, forty-seven reactions of neighbouring countries were examined in this thesis. The author relies to a large extent on qualitative research when she compares individual reactions of the countries and creates eight case studies, each focused on one nuclear state. The main output of this thesis is a clear and well-arranged typology of countries' reactions to the first nuclear test carried out in the state right across their borders. The types of reactions that have been identified in this thesis vary all the way from active support and passive coming to terms with the situations, through neutral reaction all the way to passive disapproval and active rejection. This typology can then in the future contribute to a better predictability of the neighbours' reactions and therefore also to a better assessment of how such event might affect the stability of the region.

Klíčová slova

První jaderný test, jaderná zbraň, jaderné testování, reakce, sousední země, typologie

Keywords

First nuclear test, nuclear weapon, nuclear testing, reaction, neighbouring country, typology

Title

Dismay or delight on the neighbour's side? The typology of neighbouring countries' reactions to the first nuclear tests conducted

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Janu Ludvíkovi, Ph.D. za vedení práce, rychlé reakce a cenné rady.

Taktéž děkuji své rodině a přátelům za podporu a trpělivost. Hlavně za tu trpělivost.

Rovněž bych ráda poděkovala společnosti Bidfood Czech Republic za výrobu zmrzlin Mrož a omluvila se jim za to, že dnem odevzdání této práce prodej této zmrzliny klesne o cca 30 %. Všichni máme své oblíbené podpůrné prostředky, ale v životě každého z nás přijde chvíle, kdy už nejsou potřeba. Děkuji i za to.

Obsah

1	Úvod.....	1
1.1	Základní pojmy v jaderném testování	2
1.2	Proč se jaderným testováním a reakcemi sousedních zemí zabývat?.....	3
1.3	Nástin práce	5
2	Teorie	6
2.1	Faktor vzájemných vztahů.....	6
2.2	Faktor aliancí	9
2.3	Faktor zřízení daných zemí.....	9
2.4	Vnitřní faktory	10
3	Metodologie	11
4	Reakce sousedních zemí na první jaderný test.....	14
4.1	Reakce sousedních zemí na první americký jaderný test	14
4.1.1	Reakce Kanady.....	15
4.1.2	Reakce Mexika.....	16
4.2	Reakce sousedních zemí na první sovětský jaderný test	17
4.2.1	Reakce zemí Východního bloku	17
4.2.2	Reakce Norska.....	18
4.2.3	Reakce Finska	18
4.2.4	Reakce Číny	19
4.2.5	Reakce KLRD	20
4.2.6	Reakce Mongolska	20
4.2.7	Reakce Íránu.....	21
4.2.8	Reakce Afghánistánu.....	22
4.2.9	Reakce Turecka	23
4.3	Reakce sousedních zemí na první britský jaderný test	24
4.3.1	Reakce Irska	25
4.4	Reakce sousedních zemí na první francouzský jaderný test.....	25
4.4.1	Reakce Spolkové republiky Německo	26
4.4.2	Reakce Španělska	26
4.4.3	Reakce Itálie.....	27
4.4.4	Reakce Švýcarska.....	27
4.4.5	Reakce Belgie.....	28

4.4.6	Reakce evropských mikro států.....	29
4.5	Reakce sousedních zemí na první čínský jaderný test.....	30
4.5.1	Reakce Sovětského svazu.....	30
4.5.2	Reakce Mongolska.....	31
4.5.3	Reakce KLR.....	31
4.5.4	Reakce Indie.....	32
4.5.5	Reakce Nepálu.....	33
4.5.6	Reakce Bhútánu.....	33
4.5.7	Reakce Barmy.....	34
4.5.8	Reakce Laosu.....	35
4.5.9	Reakce Vietnamu.....	35
4.5.10	Reakce Afghánistánu.....	36
4.5.11	Reakce Pákistánu.....	36
4.6	Reakce sousedních zemí na první indický jaderný test.....	37
4.6.1	Reakce Pákistánu.....	37
4.6.2	Reakce Číny.....	38
4.6.3	Reakce Nepálu.....	38
4.6.4	Reakce Bhútánu.....	39
4.6.5	Reakce Barmy.....	39
4.6.6	Reakce Bangladéše.....	40
4.7	Reakce sousedních zemí na první pákistánský jaderný test.....	40
4.7.1	Reakce Indie.....	41
4.7.2	Reakce Číny.....	41
4.7.3	Reakce Afghánistánu.....	42
4.7.4	Reakce Íránu.....	43
4.8	Reakce sousedních zemí na první severokorejský jaderný test.....	43
4.8.1	Reakce Jižní Koreje.....	44
4.8.2	Reakce Číny.....	44
4.8.3	Reakce Ruska.....	45
5	Analýza šetření výsledků.....	46
5.1	Tabulka reakcí.....	46
5.2	Analýza tabulky reakcí.....	48
5.3	Analýza reakcí a jejich typologie.....	49

5.3.1	Aktivní podpora.....	51
5.3.2	Pasivní smíření	52
5.3.3	Neutrální reakce	53
5.3.4	Pasivní nesouhlas	54
5.3.5	Aktivní odmítnutí	55
6	Závěr.....	56
7	Summary	57
	Použitá literatura	59
	Teze diplomové práce	68

1 Úvod

Více než čtvrt století po skončení studené války se z jaderného testování opět jednou stává hojně skloňované téma, a to především v kontextu severokorejského jaderného programu a poměrování neporovnatelných jaderných sil mezi Severní Koreou a Spojenými státy. Vedle zkoumání samotných jaderných programů jednotlivých zemí, jejich ničivého potenciálu a reakcí velmocí na tyto programy je však nesmírně zajímavé a relevantní zabývat se také reakcemi sousedících států, pro které první jaderný test provedený nedaleko jejich vlastní hranic může představovat výrazný zlom a značné riziko, v některých případech ale také třeba i úlevu.

Na získání jaderné zbraně je obvykle pohlíženo v globálním kontextu, nicméně právě regionální kontext není možné opomenout, neboť situace, kdy určitý stát vyvine jadernou zbraň a připojí se tak k jadernému klubu, má zásadní vliv na mocenské vztahy v daném regionu a následkem toho taktéž na diplomatické vztahy v dané oblasti. Z toho důvodu jsem se rozhodla se ve své magisterské práci zabývat reakcemi sousedních zemí na první jaderný test provedený za jejich hranicemi; centrální otázkou mého výzkumu tedy bude následující: Jakým způsobem reagují sousední státy na první jaderný test provedený za jejich hranicemi a z jakého důvodu se reakce států liší?

Hlavním účelem této diplomové práce je tedy vytvoření přehledné a souhrnné typologie reakcí, které bylo doposud možné v kontextu jaderného testování pozorovat. Z toho důvodu se zde soustředím na reakce sousedních zemí na první jaderný test provedený Spojenými státy, Sovětským svazem, Spojeným královstvím, Francií, Čínou, Indií, Pákistánem a Severní Koreou. Ačkoli je fakticky v současné době členů jaderného klubu devět, izraelský jaderný program zůstává obestřen tajemstvím, nikdy nebyl Izraelem oficiálně přiznán a nepodléhá žádným mezinárodním kontrolním opatřením, neboť Izrael není signatářem žádné mezinárodní smlouvy upravující držení jaderné zbraně. Z tohoto důvodu a z hlediska chybějících informací o samotné existenci izraelského testování nebyl Izrael do této práce zařazen.

Přínos této nově vytvořené typologie může být spatřován například v potenciálním zvýšení předvídatelnosti reakcí sousedních států nových jaderných zemí do budoucna a tedy i k přesnějším odhadům toho, jakým způsobem tato skutečnost ovlivní power relations, diplomatické vztahy a tedy i stabilitu daného regionu.

1.1 Základní pojmy v jaderném testování

Hned na úvod je potřeba provést alespoň základní konceptualizaci některých centrálních pojmů, se kterými budu v této práci opakovaně operovat. V této části tedy vysvětlím některé hlavní pojmy, se kterými se v oblasti jaderného testování lze setkat.

Jaderná zbraň, podle Břízy „nejnebezpečnější a nejničivější zbraň, která kdy byla stvořena a jejíž masové použití by znamenalo nejen totální zničení protivníka, ale s velkou pravděpodobností i zánik veškeré civilizace na Zemi“¹, je považována za jednu ze zbraní hromadného ničení. Zatímco například ve Smlouvě o nešíření jaderných zbraní definice jaderné zbraně zcela absentuje, jasnou definici můžeme nalézt například ve Smlouvě o zákazu jaderných zbraní v Latinské Americe a Karibiku z roku 1967, podle které je jadernou zbraní to zařízení, které „je schopné uvolnit jadernou energii neovladatelným způsobem a které se vyznačuje skupinovými charakteristikami typickými pro použití k válečným účelům“².

Jaderný test označuje ozkoušení jaderné zbraně za účelem ověření její funkčnosti; jedná se o zkušební jaderný výbuch, u kterého se vyhodnocují parametry jako síla a účinnost jaderné (ale i jiné, například neutronové) bomby. Jaderný test může být úspěšný i neúspěšný a kromě ověření funkčnosti dané bomby může sloužit také k demonstraci síly a tedy k odstrašení možné protistrany. Jaderný test může být proveden několika způsoby v závislosti na místě testu; test může být pozemní, podzemní, atmosférický, podmořský či vesmírný. V minulosti se již objevily snahy omezit některé z problematičtějších typů jaderného testování; v této souvislosti je možné zmínit například tzv. Smlouvu o částečném zákazu jaderných zkoušek z roku 1963 (také známou jako LTBT), která zakazuje jaderné testování v atmosféře, ve vesmíru a pod vodou. Podzemní testy jsou i po podpisu této smlouvy nadále povoleny. Smlouvu podepsaly Spojené státy, Sovětský svaz a Spojené království a následně ji ratifikovalo 93 dalších států; Francie, která již v té době disponovala jadernou zbraní, však mezi ně nepatřila a později se k ní nepřipojila ani Čína.³ Dalším z důležitých mezníků pak

¹ Vlastislav Bříza, *Kontrola, Regulace A Úprava Jaderného Zbrojení* (Praha: Karolinum, 2010), 334. S.12.

² „Treaty for the prohibition of nuclear weapons in Latin America and the Caribbean“, NTI, <http://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/treaty-prohibition-nuclear-weapons-latin-america-and-caribbean-lanwfz-tlatelolco-treaty/> (staženo, 11. března 2018).

³ „Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water“, US Department of State, <https://www.state.gov/t/isn/4797.htm> (staženo, 22. února 2018).

mohla být Smlouva o všeobecném zákazu jaderných zkoušek z roku 1996 (také známá jako CTBT), kterou podepsalo celkem 183 zemí, ovšem nevstoupila v platnost, jelikož nebyla ratifikována osmi klíčovými státy, jejichž ratifikace je podmínkou vstoupení smlouvy v platnost.⁴

Ničivá síla jaderného výbuchu se měří v ekvivalentu TNT a vyjadřuje se obvykle v kilotunách (kt), popř. megatunách (MT). Pro srovnání, zatímco jaderné bomby svržené na Hirošimu a Nagasaki disponovaly obě silou okolo 20 kilotun, standardní jaderná hlavice na balistické raketě americké ponorky Tridentu disponuje až 100 kilotunami (tedy přibližně pětinasobkem oproti bombě použité v Hirošimě), a Sovětský svaz v minulosti otestoval i bombu disponující silou větší než 50 megatun, což je 2500-násobek bomby svržené na Hirošimu.⁵

Jaderný klub v této práci souhrnně označuje devět zemí, které vytvořily jadernou zbraň a provedly jaderné testy; Spojené státy, Sovětský svaz (dnes Rusko), Spojené království, Francii, Čínu, Indii, Pákistán, Severní Koreu a Izrael. V této práci se ovšem budu zabývat jen osmi z těchto devíti zemí, jak už bylo nastíněno výše, právě z důvodu nedostatečných informací týkajících se izraelského jaderného programu a toho, zda byl v minulosti vůbec nějaký jaderný test na straně Izraele proveden.

1.2 Proč se jaderným testováním a reakcemi sousedních zemí zabývat?

Jak již bylo zmíněno výše, výzkum jaderného testování se v mezinárodních vztazích a bezpečnostních studiích obvykle soustředí na globální hledisko, případně na reakce supervelmocí.^{6,7} Z hlediska mocenských a diplomatických vztahů mezi sousedními zeměmi a konečně také z hlediska stability regionu je ovšem regionální hledisko nesmírně důležité a pochopitelně také vysoce zajímavé. Jen málokdy se například výzkum reakcí na jaderné testování soustředí i na reakce státu, který byl původně z globálního i regionálního hlediska

⁴ „Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty (CTBT)“, UN Office for Disarmament Affairs, <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/ctbt/> (staženo, 23. února 2018).

⁵ Vlastislav Bříza, *Kontrola, Regulace A Úprava Jaderného Zbrojení* (Praha: Karolinum, 2010), 334. S.12.

⁶ George Perkovich, *India's Nuclear Bomb: The Impact On Global Proliferation, Updated ed* (Berkeley: University of California Press, 2001), 610.

⁷ Jarrod Hayes, “Identity And Securitization In The Democratic Peace: The United States And The Divergence Of Response To India And Iran’s Nuclear Programs”, *International Studies Quarterly* 53, no. 4 (2009): 977-999.

méně podstatný, nicméně i reakce takového státu se může stát důležitou a mít velký vliv na daný region. Soustředění na reakce jen některých států navíc nemůže poskytnout komplexní typologii reakcí sousedních zemí, a právě z toho důvodu se tato práce zabývá reakcemi všech sousedních zemí, pouze s výjimkou těch, které nebylo možné v dostupné literatuře, vyjádřeních vysoce postavených představitelů dané země a zprávách z místních médií dohledat.

Reakce států sousedících s těmito osmi zeměmi byly vskutku pestré; od Kanady, která se na americkém projektu Manhattan dokonce zčásti i podílela⁸, přes reakci Sovětského svazu na první čínský jaderný test, jenž Sověty poměrně zneklidnil a ještě více přispěl k prohloubení sovětsko-čínské roztržky⁹, až po reakci Pákistánu na první indický jaderný test, který logicky pro Pákistán znamenal zásadní ohrožení a vedl až k tomu, že Pákistán rovněž provedl jaderný test, byť k tomu došlo až o více než dvě dekády později¹⁰. Je tedy zcela zřejmé, že reakce sousedů se liší na velmi pestré škále – od aktivní podpory, přes pasivní smíření se či pasivní nesouhlas, až po aktivní odmítnutí a práce na vlastním jaderném programu nebo třeba i pomoc jiné zemi k vlastnímu jadernému programu, jako tomu bylo v případě Číny, jejíž pomoc byla pro Pákistán poměrně značně podstatná.¹¹

Tato typologie pak může v budoucnu přispět ke zvýšení předvídatelnosti reakcí sousedních států nových jaderných zemí a tedy i ke spolehlivějším odhadům toho, jaký vliv bude mít tento vznik nového člena jaderného klubu na daný region, ať už z hlediska změny mocenských vztahů, diplomatických vztahů či dokonce stability a bezpečnosti daného regionu. Je evidentní, že škála možných reakcí není neomezená a reakce se v určité obměně opakují, a právě tuto skutečnost je možno využít k předvídaní změn, které v daném regionu nastanou při potenciálním příštím prvním jaderném testu.

⁸ „Canada’s Historical Role in Developing Nuclear Weapons“, Canadian Nuclear Safety Commission, <http://nuclearsafety.gc.ca/eng/resources/fact-sheets/Canadas-contribution-to-nuclear-weapons-development.cfm> (staženo, 28. září 2017).

⁹ „China Joins A-Bomb Club“, History, <http://www.history.com/this-day-in-history/china-joins-a-bomb-club> (staženo, 28. září 2017).

¹⁰ „Nuclear Anxiety: The Overview; Pakistan, Answering India, Carries Out Nuclear Tests; Clinton’s Appeal Rejected“, The New York Times, <http://www.nytimes.com/1998/05/29/world/nuclear-anxiety-overview-pakistan-answering-india-carries-nuclear-tests-clinton.html> (staženo, 28. září 2017).

¹¹ T.V. Paul, „Chinese-Pakistani Nuclear/missile Ties And Balance Of Power Politics“, *The Nonproliferation Review* 10, no. 2 (2003): 21-29.

1.3 Nástin práce

Jak již bylo zmíněno výše, hlavním předmětem mé práce jsou právě reakce sousedních států na první jaderný test, čímž částečně odvádím pozornost od daného státu, který se tímto stává členem jaderného klubu, na státy s ním sousedící. Centrální výzkumnou otázkou, kterou se v této diplomové práci snažím zodpovědět, je tedy následující:

- Jakým způsobem reagují sousední státy na první jaderný test provedený za jejich hranicemi a jak se tyto reakce od sebe liší?

Pro jednodušší orientaci v této diplomové práci nabízím stručný popis její struktury. V této práci je možné rozlišit dvě sekce: teoreticko-metodologickou (kapitoly 2-4) a analytickou (kapitola 5). Zde je stručné přiblížení obsahu těchto dvou sekcí.

V úvodu práce se nejprve věnuji stručnému vysvětlení základních pojmů, se kterými ve své práci dále operuji a vysvětluji, proč je vůbec důležité se jaderným testováním zabývat. Ve druhé, teoretické části práce následně popisuji jednotlivé teoretické modely a v metodologické kapitole vysvětluji metody, které jsem při vypracování této práce využila. V obsáhlé čtvrté kapitole jsem poté vytvořila osm případových studií, ve kterých se zabývám reakcemi sousedů těchto osmi zemí na jejich první provedený jaderný test. Toto je první stěžejní část před samotnou analytickou sekcí, neboť právě z této části následně čerpám a tedy mi slouží jako zdroj reakcí pro později vypracovanou typologii.

V analytické sekci (kapitola 5) posléze blíže rozebírám fakta uvedená v předchozí části a analyzuji reakce sousedních zemí, které jsem představila výše v kapitole 4. Každý jednotlivý typ reakce byl podroben bližšímu zkoumání a z těchto reakcí pak byla vytvořena jasná typologie, která je hlavním výstupem této diplomové práce. U každého z pěti typů reakcí následně určuji základní charakteristiky a uvádím jeden modelový případ, který daný typ dle mého názoru nejlépe vystihuje. Zároveň pak v této sekci vyzdvihuji zejména ty případy reakcí, které jsou nějakým způsobem překvapivé nebo zajímavé, neboť právě tyto případy pak mohou být zajímavým předmětem dalšího zkoumání.

2 Teorie

Chceme-li studovat vzorce chování, které sousední země začnou vykazovat poté, co jejich soused provede svůj vůbec první jaderný test, je zapotřebí zabývat se primárně tím, z čeho by tyto vzorce chování mohly pramenit. Roli zde může hrát vícero faktorů, přesto se na následujících stránkách zabývám alespoň těmi nejdůležitějšími z nich.

Základní tezí, se kterou pracuji, je, že reakce sousedního státu bude do značné míry záviset na tom, (1) jaké vztahy mezi ním a státem, který právě provedl svůj první jaderný test, panují, (2) zda disponuje dobrými diplomatickými vztahy s ostatními státy v daném regionu či jinými relevantními zeměmi a tedy zda je součástí nějaké aliance či zda má silné spojení. Dalšími faktory, které mají vliv na reakci daného státu, pak může být (3) samotné zřízení daných zemí, roli pak ale mohou hrát také (4) vnitropolitické faktory uvnitř dané reagující země. Tuto tezi je možné podepřít konkrétními teoriemi, na které na následujících řádcích odkazuji.

2.1 Faktor vzájemných vztahů

Úplně zjednodušeně se dá říct, že státy, které na nově provedený první jaderný test svého souseda reagují pozitivně, neočekávají, že by se ony samy mohly stát potenciálním cílem jaderného útoku z jeho strany; tato skutečnost pro ně jednoduše v dané chvíli nepředstavuje ani reálnou, ani teoretickou hrozbu. Důvodů pro takovýto postoj se samozřejmě nabízí více, zřejmě nejpravděpodobnější je ale to, že mezi dotyčnými dvěma státy panují dobré vztahy a dané dva státy mají silné diplomatické vazby, nejsou-li dokonce i spojenci.

Je třeba podívat se ale i na případ, kdy jsou vztahy mezi danými zeměmi dlouhodobě problematické. V takovém případě pak stát, který právě realizoval první jaderný test, bude pravděpodobně pro svého souseda představovat hrozbu. Dá se ovšem předpokládat, že v mnoha případech pak reakce sousední země nebude jen pasivně negativní; smysluplné by v takovém případě bylo dát najevo svou vlastní moc, byť tváří v tvář síle, které se daná země nemůže rovnat.

V tomto případě je pak možné uplatnit teorii odstrašování, jejímž základním principem je přiměnění druhé strany k tomu, aby vůči danému státu nejednala; tohle se děje

prostřednictvím přesvědčení druhé strany o tom, že výsledné nevýhody a cena, kterou druhá strana za takovou akci zaplatí, by ve výsledku převážily nad jejím přínosem.¹²

Teorie odstrašování obvykle bývá aplikována v případě dvou zemí, které obě disponují jaderným programem, nicméně může být použita i v situaci, ve které figuruje jedna země s jaderným programem a jedna země bez jaderného programu. Tuto myšlenku podporuje Maj Wee Eng Peoweho premisa, že odstrašení je uskutečnitelné i v případě státu, který jadernými zbraněmi nedisponuje, neboť stále může odstrašovat alespoň prostřednictvím konvenčních zbraní a diplomatických styků. Maj Wee Eng Peow tento argument ilustruje na příkladu Singapuru, který jadernými zbraněmi sice nedisponuje, ale přesto podle Peowa disponuje dostatečným odstrašujícím potenciálem.¹³ V takovém případě se pak ocitáme v situaci, kdy stát disponující jadernou zbraní na jednu stranu odstrašuje sousední zemi prostřednictvím svého jaderného arsenálu, ale na druhou stranu sousední stát stejně tak může odstrašovat dotyčného jadernou zbraní disponujícího souseda skrze své konvenční zbraně (jsou-li v dostatečné síle a na vysoké úrovni), skrze diplomatické styky, mocné spojence a aliance apod.

Je zde potřeba ovšem zmínit i hlasy, které s efektivitou konvenčního odstrašování nesouhlasí; Jan Ludvík zdůrazňuje, že v případě konvenčního odstrašování mají státy tendenci věřit tomu, že cena, jakou za konflikt s konvenčně odstrašujícím protějškem zaplatí, bude v porovnání s jeho výhodami akceptovatelná. Na druhou stranu je evidentní, že i navzdory odůvodněným pochybám o efektivitě konvenčního odstrašování k němu v minulosti často docházelo, zejména pak v 50. a 60. letech 20. století.¹⁴ Z toho důvodu má teorie odstrašování v této práci zcela jistě své místo, a to jak z hlediska jaderného odstrašování, tak i z hlediska odstrašování konvenčního.

Faktor vzájemných vztahů pak do značné míry závisí mimo jiné i na tom, zda daný test proběhl ještě v kontextu bipolárního světa po dobu studené války, nebo naopak až po jejím skončení. Důvody pro reakce států mohou totiž významně záviset na kontextu doby, v jaké k prvnímu jadernému testu došlo. Jinak budou okolní státy reagovat na získání jaderné

¹² Paul Robinson, *Dictionary Of International Security* (Cambridge, UK: Polity, 2008), 208. S. 61.

¹³ Maj Wee Eng Peow, "The Viability Of Strategies By Non-Nuclear States", *Pointer: Journal Of The Singaporean Armed Forces* 40, no. 3 (2014): 1-7.

¹⁴ Jan Ludvík, *Nuclear Asymmetry And Deterrence: Theory, Policy And History* (New York, 2017), 196. S. 8-9.

zbraně v kontextu jaderného soupeření a probíhající studené války vzhledem k rozdělení světa do dvou bloků a jiné budou reakce v případě prvního jaderného testu provedeného již v kontextu dnešního multipolárního světa.¹⁵

V kontextu probíhající studené války je možné aplikovat koncept rovnováhy moci („balance of power“). Koncept rovnováhy moci podle Kennetha Waltze předpokládá, že základní motivací každého státu je snaha přežít; tato snaha je pak hnací silou chování států v mezinárodním systému.¹⁶ Podle této teorie se tedy státy snaží navzájem vyvažovat, aby nedošlo k přílišné koncentraci moci do rukou jednoho státu, neboť to by představovalo nebezpečí pro ostatní státy a systém jako takový; pro fungování systému je tedy potřeba udržovat jej v rovnováze. V bipolárním systému a kontextu světa rozděleného do dvou bloků, jaký bylo možno pozorovat právě v průběhu studené války, pak státy tuto potřebnou rovnováhu vyvažují prostřednictvím nárůstu ve zbrojení.¹⁷

Z toho důvodu je možné teorii rovnováhy moci aplikovat i na jaderné soupeření; reakce na první jaderný test pak bude záležet na tom, do kterého bloku daný stát spadá, respektive zda je součástí stejného bloku jako země, která právě provedla svůj první jaderný test. Zatímco u zemí Východního bloku se vzhledem k příslušnosti ke stejnému bloku neočekává negativní reakce na první sovětský jaderný test, zřejmě jinak tomu bude u Norska, které bylo v roce 1949 zakládajícím členem NATO a které i navzdory politice „severské rovnováhy“ („Nordic balance“) patřilo spíše do západní sféry vlivu.¹⁸ Dalším příkladem rovnováhy sil v kontextu jaderného testování je pak například vztah mezi Čínou a Pákistánem, kdy je možné na Číně jasně pozorovat snahu o balancování a omezení vlivu Indie právě podporou Pákistánu.¹⁹

¹⁵ Karl W. Deutsch and J. David Singer, „Multipolar Power Systems And International Stability”, *World Politics* 16, no. 03 (1964): 390-406.

¹⁶ Kenneth N. Waltz, „International Structure, National Force, And The Balance Of World Power”, *Journal Of International Affairs* 21, no. 2 (1967): 215-231. S. 215.

¹⁷ „Steven E. Lobell: Balance of Power Theory“, Oxford Bibliographies, <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0083.xml> (staženo, 26. března 2018).

¹⁸ Ingemar Lindahl, *The Soviet Union And The Nordic Nuclear-Weapons-Free-Zone Proposal* (New York: St. Martin's Press, 1988), 240. S. 23-25.

¹⁹ T.V. Paul, „Chinese-Pakistani Nuclear/missile Ties And Balance Of Power Politics”, *The Nonproliferation Review* 10, no. 2 (2003): 21-29.

2.2 Faktor aliancí

Dalším způsobem, jak na problematiku nahlížet, je poté hledisko aliancí, nebo dokonce zcela zjednodušeně řečeno hledisko „spojenců a nepřátel“. Pokud silnější člen aliance získá jadernou zbraň, pro zbývající členy by tento fakt neměl znamenat ohrožení, jelikož jsou všichni členy jedné aliance. Nemusí to v takové situaci ovšem znamenat ani pobídnutí k tomu, aby se mu v tomto vyrovnal. Členové aliance nemusí disponovat srovnatelnou silou a je v pořádku, když jedna země disponuje silou větší a tedy funguje jako určitý „vůdce“ dané aliance; ostatní státy poté profitují z toho, že se cítí být danou zemí chráněny. Jak zdůrazňuje Waltz, „už Machiavelli a Bismarck věděli, že aliance vyžaduje vůdce, a vedení může být nejlépe udržováno, je-li vůdce nadřazenější co do síly, kterou disponuje“²⁰. Z tohoto úhlu pohledu se dá předpokládat, že pokud nejsilnější člen aliance disponuje tou snad nejvyšší, jadernou silou, měl by tento fakt být spíše dobrou zprávou pro jeho spojence, ať už se pak o vyvinutí vlastní jaderné zbraně sami pokusí nebo ne.

2.3 Faktor zřízení daných zemí

Dalším potenciálním důvodem pro to, že se dotyčná země necítí jaderným testováním svého souseda ohrožena, pak může být samotný typ zřízení daných dvou zemí. Významnou teorií, která tento předpoklad podporuje, je Kantova teorie demokratického míru. Ta předpokládá, že demokratické státy mezi sebou válčí výrazně méně než státy nedemokratické; z toho důvodu je možné usuzovat, že dva demokratické státy by měly mít podstatně menší pravděpodobnost nejen k válce vedené konvenčními prostředky, ale také (a možná tím spíše) ke konfliktu, ve kterém dojde k použití jaderných zbraní. Podle Russetta a Maoze, kteří se teorií demokratického míru zabývají, patří právě demokratické zřízení, úroveň institucionálního omezení moci a existující demokratické normy mezi významné faktory, které mají vliv na vznik a možnou eskalaci konfliktu.²¹

Z toho důvodu je možné usuzovat, že dva státy, které se vyznačují demokratickým zřízením, by neměly předpokládat, že ten z nich, který disponuje jadernou zbraní, bude pro druhý stát hrozbou. Tuto teorii je možné ilustrovat například na reakci Kanady na první

²⁰ Kenneth N. Waltz, “The Stability Of A Bipolar World”, *Daedalus* 93, no. 3 (1964): 881-909. S. 881.

²¹ Maoz, Zeev, and Bruce Russett. “Normative And Structural Causes Of Democratic Peace, 1946–1986”. *American Political Science Review* 87, no. 03 (1993): 624-638. S. 14.

americký jaderný test; kromě toho, že Kanada se na tomto programu sama částečně podílela, také neměla důvod předpokládat, že by se tento program kdy mohl obrátit proti ní; jak Kanada, tak i Spojené státy se koneckonců pokládaly za racionální demokratické státy. Na druhou stranu je potřeba podotknout, že využití teorie demokratického míru v tomto konkrétním případě není absolutní; s téměř absolutní jistotou se dá předpokládat, že v průběhu této práce narazím alespoň na jeden příklad dvou demokratických států, kdy reakce jednoho na první jaderný test druhého státu bude negativní a pocit hrozby v daném případě bude přítomen, i navzdory demokratickému zřízení obou zemí.

2.4 Vnitřní faktory

Předchozí teorie ovšem kalkulují s tím, že první jaderný test sousední země vyvolá u daného státu jakousi reakci, ať už pozitivní či negativní. V některých případech se ale může stát, že určitá země na první jaderný test provedený za jejími hranicemi nereaguje; otázkou je, jak si vysvětlit takovou reakci, neboť i mlčení zcela jistě reakcí je. Mohou existovat také případy, kdy daná sousední země s reakcí dlouhou dobu otálí, ať už z jakéhokoli důvodu, a následně zareaguje až po určitém čase. V takovém případě pak může hrát určitou roli situace uvnitř daného státu a na místě může docházet například k procesu sekuritizace a sociální konstrukce hrozby²². V prvním kroku je možné představit si vládu, která z nějakého důvodu otálí s reakcí na první jaderný test provedený za hranicí daného státu, a prezidenta, jiného významného politického představitele či jen veřejnou osobnost, která provádí úspěšnou konstrukci hrozby. Ve druhém kroku sekuritizačního procesu pak daná „ohrožená“ společnost tuto konstrukci hrozby akceptuje. Může pak vytvářet tlak na své politické představitele, v tomto případě na vládu, aby se vůči této hrozbě ohradila, což následně vede k oficiální, byť opožděné reakci daného státu na první jaderný test.

Vnitřní faktory pak samozřejmě mohou mít rozhodující vliv i v případě pozitivní či negativní reakce; zajímavým příkladem tohoto je například situace, kdy v dané zemi probíhá občanská válka nebo boj o moc mezi dvěma soupeřícími frakcemi. V takovém případě může výsledná reakce na první jaderný test druhého státu být do značné míry ovlivněna právě těmito vnitrostátními skutečnostmi.

²² Barry Buzan, Ole Wæver, and Jaap de Wilde, *Security: A New Framework For Analysis*, (Boulder, Colo.: Lynne Rienner Pub., 1998), 239. S. 25.

3 Metodologie

Jak již bylo zmíněno výše, stěžejní výzkumnou otázkou bylo pro mou diplomovou práci následující:

- Jakým způsobem reagují sousední státy na první jaderný test provedený za jejich hranicemi a jak se tyto reakce od sebe liší?

Předně bylo nutné specifikovat, které země považuji za sousední. Poměrně přímočaré to bylo u zemí, které s daným státem sdílí pozemní hranici, komplikace však nastaly u zemí, které s jinými státy sdílí hranici námořní. Zde by bylo potřeba vymezit si, jaká vzdálenost mezi danými zeměmi musí na moři být, aby ještě bylo možné považovat je za sousední, a toto určení by bylo do značné míry náhodné. Z toho důvodu jsem se rozhodla, že v této práci bude za sousední stát považován pouze ten, který s danou zemí sdílí pozemní hranici.

Svou výzkumnou otázku jsem pak zodpověděla na základě zkoumání reakcí jednotlivých sousedních států, ze kterých jsem následně vytvořila přehlednou typologii. Tato typologie je relevantní především z toho důvodu, že v případě budoucího prvního jaderného testu nového jaderného státu poskytne vzorec, na základě kterého bude jednodušší předvídat vývoj vztahů v daném regionu a tedy i možnou změnu jeho stability.

V první části své práce (kapitola 4) jsem používala především kvalitativní metody, jelikož jsem vytvořila osm případových studií, zaměřených na reakce států sousedících s osmi členy jaderného klubu: USA, Sovětským Svazem, Velkou Británií, Francií, Čínou, Indií, Pákistánem a Severní Koreou. Konkrétně jsem se v těchto případových studiích zaměřila na první jaderný test, jelikož mnohé z těchto zemí provedly větší množství jaderných testů a nebylo by možné se v rámci diplomové práce kvalitně zabývat tak širokým objemem dat. V této části jsem čerpala především z vyjádření vrchních představitelů daných zemí, tiskových zpráv, novinových článků a dostupné literatury.

Ve druhé, analytické části (kapitola 5), jsem nejprve analyzovala data popsaná ve výše zmíněných případových studiích a z těchto případových studií jsem následně odvodila dané konkrétní reakce, které jsem seřadila do jasné a přehledné typologie reakcí sousedních zemí na první jaderný test provedený těmito osmi zeměmi. Aby byly dané reakce co nejprehlednější, seřadila jsem je do rámcové tabulky, ze které je jednoduchým způsobem

možné vyčíst, o jakou reakci se u dané země jednalo. Z toho důvodu zavádím následující symboly: (+) pro pozitivní reakci, (0) pro neutrální reakci, (-) pro negativní reakci a (x) pro absentující reakci.

Abych byla schopná státy do tabulky zařadit, bylo potřeba nejprve si určit, jaké projevy implikují kterou reakci. Z tohoto důvodu jsem zavedla následující klíč, podle kterého jsem se následně během zařazování jednotlivých států do tabulky řídila.

Typ reakce	Jednotlivé projevy
Pozitivní (+)	<ul style="list-style-type: none"> - Prohlášení vysoce postaveného představitele či představitelky státu s pozitivním nádechem (vyzdvižení technologického pokroku a označení nové jaderné zbraně jako symbolu modernity, ocenění jaderné zbraně jakožto nutnosti k odstrašení společného nepřítele atd.) - Aktivní pomoc při vývoji jaderného programu dané země - Navázání bližších vztahů s novou jadernou mocností - Evidentní profitování dané země z nového jaderného programu souseda
Neutrální (0)	<ul style="list-style-type: none"> - Prohlášení vysoce postaveného představitele či představitelky státu v neutrálním tónu - „Business as usual“ – vzájemné vztahy a spolupráce beze změny
Negativní (-)	<ul style="list-style-type: none"> - Prohlášení vysoce postaveného představitele či představitelky státu s negativním nádechem (označení jaderné zbraně jako zásadní hrozby pro existenci reagujícího státu, prohlášení, že daný test bude považován za eskalaci v již tak napjatých vztazích atd.) - Přerušování diplomatických styků - Připojení se k sankcím vůči dané zemi - Navázání blízkých vztahů s hlavním nepřítelem dané země - Aktivní podpora jaderného programu hlavního nepřítele dané země - Odmítnutí jaderných zbraní obecně a bezprostřední připojení se k některé z multilaterálních smluv za účelem jaderného odzbrojení, zákazu testování atd.
Absentující (x)	<ul style="list-style-type: none"> - Reakci není možné dohledat

Každý typ reakce jsem následně blíže rozebrala a popsala jeho charakteristiky. Vzhledem k mnoha odlišným faktorům, které za danou reakcí můžou stát, jsem pak také rozebrala alespoň ty nejpravděpodobnější důvody, které právě k tomuto typu reakce danou zemi vedly.

Ačkoli jsem původně plánovala čerpat především z tiskových zpráv předních představitelů a představitelk daných zemí a případně také ze zpráv médií a zaměřovat se tedy především na analýzu diskurzu, ve velké části případů se ukázalo, že tiskové zprávy předních představitelů, případně záznamy jejich projevů nejsou dohledatelné. V případě zpráv médií pak drtivá většina států neměla dostupný archív, ve kterém by se daná zpráva dala najít, případně archív existoval, ale ne pro období, v jakém jsem zprávu hledala. Z toho důvodu jsem se rozhodla své pojetí reakcí rozšířit a přidala do něj také změny (či v případě neutrálních reakcí absenci změn) ve vztazích vůči danému státu, případně ve vztazích vůči jeho hlavnímu nepříteli, neboť i ty poukazují na určitou reakci daného státu na první jaderný test. Věřím, že tohle rozšířené pojetí v konečném důsledku mělo spíše pozitivní vliv na mou práci, jelikož nové pojetí zahrnuje více různých projevů dané reakce než předchozí užší pojetí zaměřené především na diskurz a tedy svým způsobem nabízí přesnější určení dané reakce.

4 Reakce sousedních zemí na první jaderný test

V této kapitole tedy popisují jednotlivé první jaderné testy daných osmi zemí a rozebírám reakce sousedních zemí na tyto testy. Vzhledem k tomu, že tato sekce obsahuje 47 sub-sekcí, respektive osm případových studií, z nichž každá zahrnuje mezi jednou až jedenácti reakcemi na první jaderný test dané země, není z hlediska rozsahu práce jít do takové hloubky, jakou by si drtivá většina reakcí zasloužovala. Z toho důvodu v této sekci nabízím spíše základní přehled reakcí, ze kterého následně budu vycházet při vytváření své terminologie, a počítám s tím, že do budoucna bude možné tuto část rozpracovat podrobněji a více do hloubky. Vzhledem k tomu, že alespoň některé reakce ale vyloženě vybízejí k bližšímu zkoumání díky své překvapivosti, vyzdvihnu některé z nich alespoň následně v analytické sekci.

4.1 Reakce sousedních zemí na první americký jaderný test

16. července 1945 se v USA uskutečnil historicky první jaderný test na světě. Byl proveden v poušti v Novém Mexiku a vyznačoval se silou 21 kilotun. Tento test, který byl Američany nazván Trinity, byl pak v oficiálním tiskovém prohlášení vyzdvihnut jako „úspěšná tranzice lidstva k novému, atomovému věku“.²³

Jaderná energie byla v té době pro mnohé symbolem pokroku a modernity a od atomového věku se zpočátku očekávala levná a globálně dostupná elektrická energie, ulehčení lidské práce a možné využití jaderné energie v medicíně a vědě spíše než pozdější častá protiatomová cvičení, strach z jaderné války a školáci nacvičující dril „duck and cover“ (česky překládáno jako „skrčit a přikrýt“), proto bylo nadšení velké části populace z této „tranzice k novému věku“ poměrně pochopitelné.

Zatímco pro Američany byl 16. červenec 1945 bezesporu velice významným mezníkem, tento den znamenal podstatnou změnu i pro sousedy Spojených států; najednou se Mexiko a Kanada staly prvními sousedy první jaderné mocnosti v historii lidstva. Následující dvě podkapitoly se proto budou zabývat tím, jak se tyto dvě země zhostily role, kterou před nimi ještě nikdo nehrál.

²³ David M. Blades and Joseph M. Siracusa, *A History Of U.s. Nuclear Testing And Its Influence On Nuclear Thought, 1945-1963* (Lanham, Maryland: Rowman, 2014). 246. S. 2-3.

4.1.1 Reakce Kanady

Jak již bylo zmíněno výše, Kanada na projektu Manhattan s Američany aktivně spolupracovala, což samo o sobě implikuje pozitivní postoj k americkému jadernému programu. Tento postoj byl samozřejmě důsledkem doby, neboť pro Kanadu a Spojence všeobecně bylo naprosto vitální, aby atomovou bombu získala jejich strana dříve než nacistické Německo, které se o její sestavení taktéž pokoušelo. Během druhé světové války tedy Kanada nejen zásobovala Spojené státy uranem, s čímž pak pokračovala i v průběhu následujících dvou dekad, ale také se účastnila výzkumu na produkci a získávání plutonia, který byl součástí projektu Manhattan.²⁴

Když se informace o americkém jaderném programu staly veřejnými poté, co byly v Japonsku svrženy bomby Little Boy a Fat Man na Hirošimu a Nagasaki a Harry Truman vydal své prohlášení 6. srpna 1945²⁵, projev kanadského premiéra Williama Mackenzie Kinga zazněl v podobném stylu. Od Harryho Trumana se nijak neodlišoval mírou nadšení nad pokrokem, kterého jejich spojenci s jejich pomocí tímto dosáhli, snad jen byl z dnešního pohledu pronesen o poznání méně vhodným a podstatně rasističtější jazykem. Podle Mackenzie Kinga totiž „bylo štěstí, že atomová bomba byla použita na Japonce a ne na bílé evropské rasy“.²⁶

Navzdory tomu, jak nepatřičně může tento projev kanadského premiéra působit na dnešního člověka, faktem zůstává, že z reakce Kanady evidentně číselo potěšení, že bombu sestrojila a použila jejich strana. Proto v kombinaci s faktem, že se Kanada na projektu Manhattan sama aktivně podílela, je zřejmé, že reakci Kanady můžeme považovat za pozitivní.

²⁴ „Canada’s Historical Role in Developing Nuclear Weapons“, Canadian Nuclear Safety Commission, <http://nuclearsafety.gc.ca/eng/resources/fact-sheets/Canadas-contribution-to-nuclear-weapons-development.cfm> (staženo, 10. března 2018).

²⁵ „93. Statement by the President Announcing the Use of the A-Bomb at Hiroshima“, Harry S. Truman Presidential Library and Museum, <https://www.trumanlibrary.org/publicpapers/index.php?pid=100> (staženo, 11. března 2018).

²⁶ Kyo Maclear, *Beclouded Visions: Hiroshima-Nagasaki And The Art Of Witness* (Albany: State University of New York Press, c1999), 228. S. 38.

4.1.2 Reakce Mexika

Mexiko se v době druhé světové války a tedy i v době prvního amerického jaderného testu pyšnilo poměrně dobrými vztahy se Spojenými státy, jelikož válka vedla ke zvýšené ekonomické spolupráci mezi oběma zeměmi. Spojené státy nakupovaly od Mexika suroviny potřebné na zbrojení a zavedly program „bracero“, který umožňoval mexickým imigrantům přijít do Spojených států a na pracovním trhu nahradit mladé Američany, kteří byli povoláni do války.²⁷

Den po bombardování Hirošimy se mexický deník El Informador soustředil především na bombu samotnou; titulky hovořily o „nejhorší zbrani v provozu“, o „bombě, která dokáže zničit svět“ a o „síle, která překonává všechno nepochopitelné“. Z výtisku listu El Informador ze 7. srpna 1945, který je dostupný v mexických archívech, je zřejmá snaha o pečlivé informování o událostech v Hirošimě a americké atomové bombě, vyjádření předních mexických představitelů zde ovšem chybí. Naopak je možné povšimnout si odkazů na vyjádření amerického ministra války Henryho L. Stimsona a prezidenta Harryho Trumana.²⁸

Vzhledem k tomu, že kromě obchodních partnerů byli Mexiko a Spojené státy také spojenci během druhé světové války, kdy 201. mexická eskadra (tzv. Orlí eskadra) bojovala po boku Spojených států a Spojenců proti státům Osy²⁹ a tohle spojení následně přetrvalo i po svržení atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki, dá se předpokládat, že fakt, že Spojené státy získaly a použily jadernou bombu, vztah mezi Mexikem a USA nijak nenarušil. Následkem toho, že se mi ovšem nepodařilo dohledat jediné pozitivní prohlášení ze strany mexických vysoce postavených představitelů ani důkaz o tom, že by se už tak dobré vztahy mezi USA a Mexikem po získání jaderné zbraně ještě zlepšily, bude reakci Mexika v této práci považována za neutrální.

²⁷ Clint E. Smith, *Inevitable Partnership: Understanding Mexico-U.S. Relations* (Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers, 2000), 241. S. 90

²⁸ „Deník El Informador, 7. srpna 1945“, Hemeroteca Nacional Digital de México, <http://www.hndm.unam.mx/consulta/publicacion/visualizar/558a35577d1ed64f16b520dc?ano=1945&mes=08&dia=07&tipo=pagina> (staženo, 11. března 2018).

²⁹ „The Eagle Squadron – The Mexican 201st“, Air University, <http://www.au.af.mil/au/afri/aspj/apjinternational/apj-s/2004/1trimes04/ashcrofteng.html> (staženo, 12. března 2018).

4.2 Reakce sousedních zemí na první sovětský jaderný test

Jako druhá země v pořadí provedl v kontextu začínajícího jaderného soupeření svůj první jaderný test Sovětský svaz, který zcela pochopitelně nemohl za svým ideovým a strategickým nepřítelem zaostat. K tomuto testu došlo 29. srpna 1949 v Semipalatinsku v Kazašské sovětské republice, jen o čtyři roky v závěsu za USA, což bylo podstatně dříve, než Spojené státy od Sovětů očekávaly. Síla tohoto výbuchu bomby First Lightning / RDS-1 (v USA pojmenované Joe-1 podle Josefa Stalina) odpovídala 22 kilotunám, čímž mírně předstihla první americký test.³⁰

4.2.1 Reakce zemí Východního bloku

Socialistické Československo reagovalo na počínající závody ve zbrojení zcela v souladu se svou polohou v rámci Východního bloku; pomocí Sovětskému svazu v tom, aby se vyrovnalo Spojeným státům. Na základě mezistátní dohody mezi Československem a Sovětským svazem z listopadu 1945 se Československo zavázalo dodávat Sovětům uranovou rudu a její koncentráty. Sovětský svaz se touto dohodou stal monopolním odběratelem československé uranové rudy.³¹ Tom Zoellner ve své knize *Uranium* dokonce spojuje československý uran, sovětskou dohodu a smrt Jana Masaryka, který podle něj nebyl o smlouvě se Sověty informován a na půdě OSN slíbil, že jáchymovský uran nikdy nebude použit k válečným účelům, ničení a zkáze.³²

Nejinak tomu pak bylo i v případě Polska, Rumunska a Maďarska, které taktéž dodávaly Sovětskému svazu uran a tím se na jeho jaderném programu částečně podílely.^{33,34} Pochopitelně je možné se dohadovat, nakolik si tyto státy mohly podporu Sovětskému svazu v tomto případě dovolit odmítnout; v každém případě se však dodáváním uranu staly potřebnou součástí celé mašinérie. Z tohoto důvodu je účast československé, polské,

³⁰ Vitaly I. Kaltura et al., "A Review Of Nuclear Testing By The Soviet Union At Novaya Zemlya, 1955–1990", *Science* 13, no. 1-2 (2005): 1-42. S. 2-6.

³¹ Drahomír Jančík, „Vývoz československého uranu do Sovětského svazu v letech 1946–1959“, *Acta Oeconomica Pragensia* 15, no. 7 (2007): 194-208.

³² Tom Zoellner, *Uranium: War, Energy, and the Rock That Shaped the World* (Viking, 2009), 337. S. 167.

³³ Verona Sergiu, *Military Occupation and Diplomacy: Soviet Troops in Romania 1944-1958* (Duke University Press Books, 1991), 224. S. 111.

³⁴ Anne M. Jonas, „Atomic Energy in Soviet Bloc Nations“, *Bulletin of the Atomic Scientists* XV, no. 9 (1959): 379-383.

rumunské a maďarské strany na sovětském jaderném programu považována za indikátor pozitivního naladění vůči sovětskému jadernému programu a jeho testování. Reakce zemí Východního bloku tedy hodnotím jako pozitivní.

4.2.2 Reakce Norska

Ačkoli Norsko nikdy nesouhlasilo s umístěním amerických jaderných zbraní na svém území v době míru, od roku 1949 se stalo členem Severoatlantické aliance a jako takové bylo přikryto americkým jaderným deštníkem. Zároveň Norsko, jehož vlastní jaderné ambice postupem času vymizely, dopomohlo exportem těžké vody dvěma zemím, které vyvíjely jaderný program, Francii a Izraeli, které považovalo za „spřátelené země“. Současně zde však byla snaha o to, aby se těžká voda nedostala až k Sovětům, navzdory tomu, že Norové sdíleli s Francouzi nesouhlas s americkými snahami předcházet tomu, aby i ostatní země přišly se svým jaderným programem.³⁵

Z toho důvodu hodnotím reakci Norska na sovětský jaderný program jako negativní; ačkoli Norsko zcela nesouhlasilo s americkým pojetím, bylo si velmi dobře vědomo rizik spojených se sovětským programem, Sověty tak nepodpořilo a přiklonilo se na stranu Západu.

4.2.3 Reakce Finska

Situace Finska se po druhé světové válce lišila od situace skandinávských zemí poměrně diametrálním způsobem; mocný soused na východě a především pak Smlouva o přátelství a vzájemné spolupráci se Sovětským svazem z roku 1948 do značné míry formovala jeho pozici v poválečném světě. Pozdější prezident proto Paasikivi zavedl takzvanou Paasikiviho doktrínu, podle které bylo pro Finsko vitální, aby jeho zahraniční politika nijak neodporovala Sovětskému svazu. Díky tomu, že se Finsko de facto podřídilo sovětské zahraniční politice, mu bylo umožněno udržet si svobodu a vlastní politický systém.³⁶

Jaderný program byl důležitým tématem ve Finsku už na konci 40. let a na začátku 50. let a hovořilo se o tom, jaké následky by měl zásah takové bomby ve Finsku. V této diskusi se

³⁵ Astrid Forland, „Norway’s Nuclear Odyssey: From Optimistic Proponent to Nonproliferator“, *The Nonproliferation Review* 4, no. 2 (1997): 1-15.

³⁶ Katarina Brodin, Kjell Goldmann, and Christian Lange, “The Policy Of Neutrality: Official Doctrines Of Finland And Sweden”, *Cooperation And Conflict* 3, no. 1 (2016): 18-51. S. 20.

explicitně nezmiňovalo, která strana by jadernou zbraň vůči Finsku mohla použít, vzhledem k přítomnosti sovětských vojsk na základně Porkkala bylo ovšem zřejmé, že pokud by se Finsko stalo cílem jaderného útoku, zřejmě by přišel ze Západu, pokud by došlo k jaderné válce mezi Východem a Západem.³⁷

Vzhledem k tomu, že Finsko bylo na spolupráci se Sovětským svazem a podřízení se jeho zahraniční politice existenčně závislé, nepřicházela negativní reakce na sovětský jaderný program a jeho testování v úvahu. Na druhou stranu si Finsko uvědomovalo svou problematickou pozici vzhledem k přítomnosti sovětských vojsk na finské základně, díky které se teoreticky mohlo stát cílem útoku ze západu. Z toho důvodu považují finskou pozici za neutrální, neboť se po sovětském jaderném testu pro Finy ve vztahu se SSSR nic zásadně nezměnilo; vztahy se SSSR pokračovaly v zaběhnutých kolejích.

4.2.4 Reakce Číny

V době, kdy Sovětský svaz získal jadernou zbraň, byly ještě vztahy mezi oběma komunistickými zeměmi ještě poměrně přátelské v porovnání s tím, co mělo přijít později. Čína si byla ovšem sovětského jaderného programu vědoma ještě před tím, než k samotnému prvnímu testu vůbec došlo, a při oficiální návštěvě v Moskvě Číňané projeví o jaderný program zájem, což poněkud prohloubilo nedůvěru paranoidního Stalina ve své čínské spojení. Číňané si následně ve Smlouvě o přátelství, spojení a vzájemné pomoci vymohli dodatek, který obsahoval ujištění, že v případě invaze třetího státu do jedné ze signatářských zemí poskytne druhá signatářská země asistenci všemi dostupnými způsoby. Sověti se části zmiňující všechny dostupné způsoby nejprve bránili, nicméně nakonec Číňanům ustoupili a část, která zcela evidentně odkazovala na sovětský nukleární program, ve smlouvě ponechali.³⁸

Vzhledem k tomu, že Číňané ze sovětského jaderného programu profitovali, nejen později, když jim Sovětský svaz poskytl asistenci ve vývoji jejich vlastního programu, ale i skrze ujištění poskytnutá výše zmíněnou smlouvou, je zřejmé, že pro Čínu byl fakt, že Sověti

³⁷ Risto E. J. Penttilä, *Finland's Search for Security through Defence, 1944-1989* (Pelgrave Macmillan, 1991), 209. S. 54-55.

³⁸ Viktor M. Gobarev, *Soviet Policy Toward China: Developing Nuclear Weapons 1949-1969*, *The Journal of Slavic Military Studies* 12, no. 4 (1999): 1-53. S. 3.

vyvinuli jadernou zbraň, pozitivní skutečností. V důsledku toho čínskou reakci, i díky tomu, že v této době došlo k navázání bližších vztahů mezi oběma zeměmi, hodnotím jako pozitivní.

4.2.5 Reakce KLR

V době, kdy Sovětský svaz uskutečnil svůj první jaderný test, již Kim Ir-sen spřádal plány útoku na Jižní Koreu. Zároveň podle všeho předpokládal sovětsko-čínskou roztržku dlouho předtím, než k ní došlo, a tedy se obracel na obě strany, aby jej v jeho snaze podpořily. Tato strategie se ukázala být úspěšnou, Stalin autorizoval útok na Jih, ačkoli se mu aktivně do války s Jižní Koreou podle některých zdrojů příliš nechtělo, a o krátce poté svou podporu přislíbil i Mao Ce-tung. Je tedy zřejmé, že ačkoli vztahy mezi těmito třemi komunistickými zeměmi byly ovlivňovány strategickými tahy a manipulacemi, ve výsledku byly poměrně dobré a existovala mezi nimi důležitá spolupráce.³⁹

Je tedy zřejmé, že Kim Ir-sen z pozice nové sovětské nukleární velmoci profitoval, byť na samém počátku korejské války ještě Sovětský svaz nedisponoval mnoha jadernými bombami, které by v případě, že by se Spojené státy nakonec rozhodly v tomto konfliktu své jaderné zbraně nasadit, mohly být proti USA použity. Z toho, že se vztahy mezi Severní Koreou a Sovětským svazem v období po prvním jaderném testu ještě zlepšily, je pak možné vyvozovat, že reakce Severní Koreje na nabytí jaderné zbraně a první sovětský jaderný test byla pozitivní.

4.2.6 Reakce Mongolska

Mongolsko bylo ve větší či menší míře sovětským satelitním státem již od roku 1921, kdy proběhla za pomoci sovětských vojsk mongolská komunistická revoluce. Sovětská dominance pak v Mongolsku trvala až do komunistické revoluce v Číně. V průběhu 50. let, do sovětsko-čínské roztržky, následně Mongolsko zaujímalo spíše neutrální pozici mezi oběma státy. Poté, co se vztahy mezi Sovětským svazem a Čínou výrazně zhoršily, navázalo Mongolsko bližší vztahy opět se Sovětským svazem.⁴⁰

³⁹ Viktor M. Gobarev, *Soviet Policy Toward China: Developing Nuclear Weapons 1949-1969*, *The Journal of Slavic Military Studies* 12, no. 4 (1999): 1-53. S. 6.

⁴⁰ Robert A. Smith, *Mongolia: In the Soviet Camp*, *Asian Survey* 10, no. 1 (1970): 25-29. S. 25.

Na rozdíl od Číny nebo KLR je ovšem v případě Mongolska těžké určit, zda tato země ze sovětského programu jakýmkoli způsobem profitovala. Zcela jistě profitovala ze vztahu se Sovětským svazem, jelikož z něj pramenila ekonomická pomoc, stejně jako z Číny (ta ovšem postupně klesala, poté, co se po sovětsko-čínské roztržce Mongolsko přiklonilo na sovětskou stranu, až nakonec skončila úplně)⁴¹. Tohle se na druhou stranu ale sovětským jaderným testem roku 1949 a následným zařazením mezi nukleární velmoci nijak nezměnilo. Dostupná odborná literatura se Mongolskem příliš podrobně nezabývá, proto je obtížné určit, jakým způsobem se proměnily či neproměnily vzájemné vztahy mezi Mongolskem a Sovětským svazem. Z tohoto důvodu a vzhledem k tomu, že ani vyjádření předních představitelů ani novinové články z dané doby nejsou v současné době k dispozici, není v případě Mongolska možné s jistotou určit, jaký význam tato skutečnost pro Mongolsko měla a jak na první jaderný test a získání jaderného programu reagovalo. Reakci proto označuji za absentující.

4.2.7 Reakce Íránu

Írán představoval v nově začínající studené válce poměrně zajímavý a strategicky výhodný kousek skládačky, zároveň ho však ani jedna strana konfliktu nebyla příliš ochotná získat násilnou cestou.⁴² V průběhu druhé světové války byl na íránský trůn Londýnem a Moskvou dosazen dosavadní korunní princ Muhammad Rezá Pahlaví, který oběma velmocem vyhovoval více než jeho otec. Ačkoli nově dosazený šáh v následujících letech blízce spolupracoval se Spojenými státy, a to jak politicky, tak i ekonomicky, udržoval zároveň dobré vztahy i s Východním blokem. Vztahy se Sověty ale poznamenala takzvaná Ázerbájdžánská krize, ve které Írán za podpory Spojených států musel vystoupit proti Sovětskému svazu, jež se pokoušel o odtržení perského Ázerbájdžánu od Íránu, podle slov Sovětů „v souladu s přáními a aspiracemi Ázerbájdžánců“.⁴³ Následkem toho si pak Sověti mnoho Íránců, z nichž někteří sice smýšleli marxisticky, ale zároveň také nacionalisticky, značně odcizili.

⁴¹ Robert A. Smith, Mongolia: In the Soviet Camp, *Asian Survey* 10, no. 1 (1970): 25-29. S. 26.

⁴² Richard W. Cottam, *Iran And The United States: A Cold War Case Study* (Pittsburgh, Pa.: University of Pittsburgh Press, c1988), 298. S. 82.

⁴³ Touraj. Atabaki, *Azerbaijan: Ethnicity And The Struggle For Power In Iran, Rev. ed.* (New York, St. Martin's Press, 2000), 288. S. 139-143.

V době, kdy Sovětský svaz provedl svůj první jaderný test, už pak měl Írán blíže spíš ke Spojeným státům, také proto, že se v letech 1948-1950 íránští policisté orientovali pevně na anglo-americký prostor. V té době už Írán také počítal se sovětskou hrozbou; v případě, že by se míra ohrožení ze strany Sovětů zvýšila, Írán spoléhal na pomoc Američanů.⁴⁴

Z tohoto důvodu je zřejmé, že když v roce 1949 provedl Sovětský svaz svůj první jaderný test a na začátku roku 1950 jej pak Stalin veřejně oznámil světu, Írán, který v té době počítal s potenciální invazí ze strany Sovětů, nemohl reagovat na tyto zprávy pozitivně. Na základě těchto skutečností usuzují, že reakce Íránu byla negativní, i z toho důvodu, že se v následujících letech Írán ještě víc přimknul ke Spojeným státům, hlavnímu nepříteli Sovětů.

4.2.8 Reakce Afghánistánu

Afghánistán, během 19. a začátku 20. století uvězněný mezi britskými a sovětskými mocenskými snahami, ze zmenšujícího se meziválečného světa profitoval; v roce 1934 se připojil ke Společnosti národů a zároveň v té době také navázal bližší vztahy se Spojenými státy, se kterými pak v roce 1936 uzavřel Smlouvu o přátelství. O rok později pak podobné smlouvy navázal také s Íránem, Irákem a Tureckem, ty měly ovšem na rozdíl od té americké spíše symbolický význam. Zatímco pravidelný obchod se Sověty Afghánistán spíše odmítal, obchodní vztahy s Německem a dalšími státy Osy navázal poměrně ochotně.⁴⁵ Během druhé světové války pak sice Afghánistán vyhlásil neutralitu, Spojenci ovšem s nelibostí nesli umístění německého personálu v zemi. Afghánistán tedy nakonec i přes počáteční nesouhlas na jejich žádost vyhostil všechny nediplomatický personál států Osy a tím se vztahy Afghánistánu se Západem opět zlepšily.⁴⁶

Zatímco se Evropa zvedala z ruin po druhé světové válce, afghánský vládce Záhír Šáh se pustil do modernizace za pomoci amerických společností a země měla nakročeno k tomu, aby se stala více liberální a prozápadní, samozřejmě za současného zachování respektu pro relativně konzervativní tradice. Modernizace ovšem neprobíhala zcela hladce a americká vláda musela zasáhnout finanční injekcí, která pomohla modernizační projekty dokončit. Už

⁴⁴ Richard W. Cottam, *Iran And The United States: A Cold War Case Study* (Pittsburgh, Pa.: University of Pittsburgh Press, c1988), 298. S. 84-86.

⁴⁵ Shaista Wahab and Barry Youngerman, *A Brief History Of Afghanistan* (New York: Facts On File, 2007), 354. S. 114.

⁴⁶ Meredith L. Runion, *The History Of Afghanistan* (Santa Barbara, California: Greenwood, 2017), 263. S. 125.

tehdy se však objevila obava, že pokud by nezasáhli Američané, Sověti by zakročili; Afghánistán měl stejně jako Írán veliký potenciál na to stát se státem, o který by Východ se Západem mohli potenciálně svádět boj.⁴⁷

Ačkoli Spojené státy v mnoha ohledech afghánskou modernizaci podporovaly, zbrojení se to netýkalo. Podpora Spojených států pak nepřišla ani v případě zhoršení afghánsko-pákistánských vztahů kvůli pašunské otázce, neboť si Američané nemohli dovolit znepřátelit si Pákistán. Ačkoli tedy Afghánci byli v otázce Sovětů poměrně ostražití, okolnosti a zejména nedostatek americké podpory v těchto ohledech je nutily do bližší spolupráce s nimi. Na začátku roku 1950, krátce předtím, než došlo k oficiálnímu zveřejnění informací o prvním sovětském jaderném testu, tedy Afghánci uzavřeli se Sověty smlouvu o obchodu a později se k ní přidali i další dohody, včetně těch zajišťujících dodávky zbraní ze Sovětského svazu.⁴⁸

Vzhledem k tomu, že se v době prvního sovětského jaderného testu Afghánistán nacházel někde na pomezí mezi oběma mocnostmi, nedá se předpokládat, že by si, v pozici, v jaké byl, mohl dovolit otevřenou podporu či odmítnutí sovětského programu. Zatímco na jednu stranu byl podporován Američany co do modernizace a výstavby, byl zároveň hnán do spolupráce se Sověty kvůli nedostatečným závazkům ze strany USA v jiných oblastech a z toho důvodu si Sověty nemohl znepřátelit. Proto považují afghánskou pozici za neutrální.

4.2.9 Reakce Turecka

Turecko se po druhé světové válce ocitlo v nepříjemné pozici; Británie v roce 1947 oznámila ukončení ekonomické a vojenské pomoci Řecku a Turecku, neboť se po válce potřebovala sama postavit zpátky na nohy, a to pro Spojené státy znamenalo nebezpečí vítězství sovětského vlivu v těchto dvou středomořských zemích. Důsledkem těchto změn pak byla Trumanova doktrína, která zaručovala příliv americké ekonomické a vojenské pomoci po

⁴⁷ „In Afghanistan, the Rise and Fall of ‚Little America‘“, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/opinions/in-afghanistan-the-rise-and-fall-of-little-america/2011/08/02/gIQAWHfqwI_story.html?utm_term=.cc955387f7c1 (staženo, 12. března 2018).

⁴⁸ Anthony Arnold, *Afghanistan, The Soviet Invasion In Perspective* (Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, c1985), 179. S. 29-31.

dobu trvání sovětské hrozby. Trumanova doktrína, stejně jako pozdější vstup Turecka do NATO, tedy zásadním způsobem ovlivnila směřování Turecka po dobu studené války.⁴⁹

S prvním sovětským jaderným testem se pak americký zájem o Turecko ještě zvýšil a v reakci na tuto událost byla v roce 1951 uspořádána v Istanbulu konference vedoucích blízkovýchodních misí, která se dohodla na tom, že „hlavním úkolem americké zahraniční politiky na Blízkém východě udržení míru a podpora politické a ekonomické stability a bezpečnosti, stejně jako posílení americké pozice a orientace oblasti na Spojené státy namísto Sovětského svazu“.⁵⁰ Pořádáním této konference v Istanbulu se Turecko jasně přiklonilo na stranu Spojených států a jasně se vyhranilo proti Sovětskému svazu, tudíž je jeho reakce považována za jasně negativní.

4.3 Reakce sousedních zemí na první britský jaderný test

Jako třetí se k nově formujícímu se jadernému klubu připojilo Spojené království Velké Británie a Severního Irska, když 3. října 1952 provedlo svůj první test v rámci Operace Hurikán. Tento test se vyznačoval silou 25 kilotun a byl uskutečněn na odlehlých ostrovech Monte Bello, 80 mil od pobřeží západní Austrálie.⁵¹

Jak dokládá archivní článek z britského deníku Guardian, reakce Západu byly vesměs pozitivní; mluvčí americké Komise pro jadernou energii prohlásil, že „Spojené státy nikdy nepochybovaly o tom, že Britové zvládnou vyvinout jadernou bombu“. Zároveň ocenil britské experty v oblasti jaderného výzkumu a vývoje.⁵²

⁴⁹ Joseph C. Satterthwaite, The Truman Doctrine: Turkey, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 481 (1972): 74-84. S. 74.

⁵⁰ John M. Vanderlippe, *The Politics Of Turkish Democracy: Ismet İnönü And The Formation Of The Multi-Party System, 1938-1950* (Albany, NY: State University of New York Press, 2005), 282. S. 200.

⁵¹ James P. Delgado, *Nuclear Dawn: The Atomic Bomb, From The Manhattan Project To The Cold War* (New York: Osprey Pub., 2009), 216. S. 165.

⁵² „Britain’s First Atomic Bomb Detonated – Archive, 1952“, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/04/britains-first-atomic-bomb-detonated-1952> (staženo, 14. března 2018).

4.3.1 Reakce Irska

Irsko, jediný stát, který se Spojeným královstvím sdílí pozemní hranici, nemělo v době prvního britského jaderného testu se svým sousedem nejvřelejší vztahy; vztahy mezi oběma zeměmi byly napjaté dlouhodobě a vzájemná komunikace v mnoha ohledech poměrně pokulhávala. Na druhou stranu vztahy se Spojenými státy, které byly poněkud zhoršeny irskou neutralitou během druhé světové války, se postupně zlepšovaly i navzdory tomu, že si Irsko během studené války neutralitu zachovalo.⁵³

Nicméně vzhledem k tomu, že žádný z internetových archívů neobsahuje jedinou zmínku o britském jaderném testu, ať už ze strany tehdejšího prezidenta Seána Kellyho nebo irského parlamentu, není možné tuto neutrální pozici Irska ve věci britského jaderného programu potvrdit ani vyvrátit. Z toho důvodu hodnotím irskou reakci jako absentující.

4.4 Reakce sousedních zemí na první francouzský jaderný test

Spojené království pak následovala Francie se svým prvním jaderným testem provedeným 13. února 1960 v rámci operace Gerboise Bleue. Ta byla realizována nedaleko Reggane v alžírské Saahře a dosahovala síly 70 kilotun, což dalece předčilo všechny předchozí první testy.⁵⁴ Na druhou stranu se tento test odehrál téměř patnáct let po prvním testu provedeném Spojenými státy, proto se lepším výsledkem vzhledem k technologickému pokroku za tu dobu dalo počítat.

Jaderný program znamenal pro Francii, která si dlouhodobě připadala přehlížená, značnou prestiž a důkaz o technologickém pokroku, ne každý to ovšem vnímal stejně; v roce 1957 se Spojené státy a Spojené království rozhodly, že s Francií nebudou sdílet informace ze svých vlastních programů.⁵⁵

⁵³ Graham Walker, Northern Ireland, British–Irish Relations and American Concerns, 1942–1956, *Twentieth Century British History* 18, no. 2 (2007): 194–218.

⁵⁴ James P. Delgado, *Nuclear Dawn: The Atomic Bomb, From The Manhattan Project To The Cold War* (New York: Osprey Pub., 2009), 216. S. 166.

⁵⁵ „French Nuclear Program: Nuclearizing the Nation“, Atomic Heritage Foundation, <https://www.atomicheritage.org/history/french-nuclear-program> (staženo, 14. března 2018).

4.4.1 Reakce Spolkové republiky Německo

Vztah mezi Francií a Německem si v novodobých dějinách prošel třemi fázemi, jak dokumentuje Ulrich Krotz; nejprve to bylo období dědičného nepřátelství v letech 1871-1945, poté následovalo nutné období usmiřování v letech 1945-1963 a od roku 1963 se pak následně dá hovořit o období „zvláštního vztahu“.⁵⁶

Zásadním vývojem týkajícím se jaderných zbraní pak byla jednání, která probíhala v letech 1957 a 1958 mezi Francií, Německem a Itálií. Projekt zvaný FIG (France – Italy – Germany) se týkal trojstranné spolupráce v oblasti jaderného výzkumu a vývoje, a ačkoli bližší informace byly tajné, všeobecně se dá předpokládat, že jednání došla poměrně daleko, než byla přerušena a následně ukončena nástupem Charlese de Gaulla na prezidentskou pozici.⁵⁷

Účastí na těchto jednáních ale Německo de facto utvrdilo svou pozici a potvrdilo, že souhlasí s francouzským jaderným programem, byť by pravděpodobně v té době preferovalo, aby se jednalo o společný program. Z tohoto důvodu jeho reakci hodnotím jako pozitivní.

4.4.2 Reakce Španělska

Navzdory tomu, že se frankistické Španělsko v době prvního francouzského testu vyznačovalo značnou ekonomickou zaostalostí a ani zdaleka se nejednalo o demokratický stát, Španělsko patřilo do západního bloku. Vztahy mezi Francií a Španělskem se pak postupně zlepšovaly již od nástupu Charlese de Gaulla do francouzského prezidentského úřadu. Od počátku 60. let se pak dá vyloženě hovořit o rozkvětu vztahu mezi Španělskem a Francií, která po přijetí frankistického režimu mezinárodní komunitou vycítila svou šanci, a podařilo se jí utrhnout si pro sebe část španělského trhu se zbraněmi, na který do té doby dodávaly zboží převážně americké společnosti. Od roku 1959 bylo navíc Španělsku umožněno vstoupit do důležitých západních institucí, jako byla například Světová banka,

⁵⁶ Ulrich Krotz, Three Eras And Possible Futures: A Long-Term View On The Franco-German Relationship A Century After The First World War, *International Affairs* 90, no. 2 (2014): 337-350. S. 337.

⁵⁷ Frédéric Bozo, *Two Strategies For Europe: De Gaulle, The United States, And The Atlantic Alliance* (Lanham, Md., c2001), 297. S. 5.

OEEC nebo IMF, a tím se efektivněji účastnit na světové ekonomice a profitovat ze západního ekonomického růstu.⁵⁸

Vzhledem k této narůstající ekonomické provázanosti, která byla pro do té doby ekonomicky zaostalé frankistické Španělsko zcela zásadní příležitostí, kterou si nemohlo žádným způsobem pokazit, a v důsledku toho, že krátce po provedení prvního francouzského testu došlo k uzavření nových smluv a pronikání francouzských zbrojních firem na španělský trh, je zřejmé, že Španělsko nemohlo na první jaderný test svého souseda reagovat negativně; naopak navázání bližší spolupráce ve velmi krátké době, navíc v oblasti zbrojení, vypovídá spíše o pozitivní reakci.

4.4.3 Reakce Itálie

Vzhledem k tomu, že se Itálie účastnila po boku Francie a Německa výše zmíněných tripartitních jednání FIG týkajících se spolupráce v oblasti jaderného výzkumu a vývoje⁵⁹, která byla zmíněna již výše v sekci týkající se Německa, závěr zůstává stejný; navzdory tomu, že i Itálie by samozřejmě preferovala pokračování programu FIG namísto toho, aby Francie vytvořila jadernou zbraň sama, reakce Itálie na první jaderný test Francie a obecně na francouzský jaderný program v té době byla pozitivní.

4.4.4 Reakce Švýcarska

Reakci Švýcarska na francouzský jaderný program je možno hodnotit jako poněkud překvapivou. Zatímco dosavadní většina sousedních zemí z jaderného programu Francie plánovala profitovat a navázala s Francií bližší vztahy, ať už v oblasti zbrojení či v politice obecně, Švýcarsko se vydalo poněkud jinou cestou.

Zatímco se Francie mílovými kroky blížila k sestrojení své první jaderné bomby, švýcarská Federální rada vydala v roce 1958 překvapivé prohlášení, které zdůrazňovalo, že pokud se některá ze sousedních zemí pokusí vytvořit jadernou zbraň a v této snaze uspěje, bude pro Švýcarsko nutné, aby tuto zemi následovalo a jadernou zbraň sestavilo také, a to

⁵⁸ Esther Sánchez, "The French Armament Firms And The Spanish Market, 1948–75", *Business History* 52, no. 3 (2010): 435-452.

⁵⁹ Frédéric Bozo, *Two Strategies For Europe: De Gaulle, The United States, And The Atlantic Alliance* (Lanham, Md., c2001), 297. S. 5.

navzdory faktu, že svět bez jaderných zbraní by Švýcarsku vyhovoval nejvíce.⁶⁰ Vzhledem k tomu, že k tomuto prohlášení došlo jen necelé dva roky před prvním jaderným testem, bylo zcela evidentní, vůči které sousední zemi bylo toto prohlášení namířeno.

Na konci téhož roku pak Federální rada vydala příkaz Federálnímu ministerstvu obrany, aby se začalo zabývat získáním, zakoupením a výrobou jaderné zbraně. Situace se ovšem nakonec obrátila, když se švýcarští občané proti jadernému programu vyslovili v referendu a navíc se v roce 1964 ukázalo, že výdaje na zbrojení budou muset být z finančních důvodů sníženy a sumy potřebné na jaderný program jednoduše nebude možné uvolnit. Na konci roku 1969 pak Švýcarsko podepsalo Smlouvu o nešíření jaderných zbraní (NPT) a tím byla praktická kapitola potenciálního švýcarského programu uzavřena; Švýcarsko se pak již zabývalo získáním jaderného programu jen teoreticky, pro případ, že by NPT v budoucnu selhala.⁶¹

Ačkoli tedy k úspěšnému vyvrcholení švýcarského jaderného programu nikdy nedošlo, z reakce švýcarské Federální rady krátce předtím, než Francie provedla svůj první jaderný test, bylo zřejmé, že tato skutečnost bude Švýcarskem vnímána jako podnět k vlastnímu zbrojení, což zjevně poukazuje na pocit ohrožení a tedy negativní reakci ze strany Švýcarska.

4.4.5 Reakce Belgie

Zatímco se Francie blížila k vyvrcholení svého jaderného programu, odborníci se začali zabývat tím, jakým způsobem se jaderný věk může potenciálně vyvíjet do budoucna. Podle studie vědců z Americké akademie věd a umění z roku 1958 v té době existovalo dvanáct států, které měly technický potenciál k sestrojení jaderné zbraně, pokud by se pro toto rozhodly, a dalších osm, které se do tohoto bodu brzy měly dostat. Belgie byla jedním ze států, které tato studie zmiňovala.⁶²

⁶⁰ Jürg Martin Gabriel and Thomas Fischer and [editors], *Swiss Foreign Policy, 1945-2002* (Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2003), 209. S. 161.

⁶¹ „States Formerly Possessing or Pursuing Nuclear Weapons: Switzerland“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/Nwfaq/Nfaq7-4.html> (staženo, 18. března 2018).

⁶² Paul Doty, “The Role Of The Smaller Powers”, *Daedalus* 89, no. 4 (1960): 818-830. S. 818.

Belgie měla jakožto jedna z kolonizujících velmocí přístup ke konžskému uranu, který také využívala a dlouhodobě jej poskytovala Spojeným státům. Když však o konžský smolinec požádala Francie, Belgie toto odmítla⁶³, ačkoli před druhou světovou válkou Frédéric Joliot-Curie získával uran pro francouzský výzkum přesně tímto způsobem.⁶⁴

Je tedy zřejmé, že ačkoli Belgie a Francie stály z hlediska probíhající studené války na stejné straně, co do jaderné politiky a související evropské integrace v Euratomu mezi nimi byly jisté neshody. Na druhou stranu spolu měly oba státy relativně dobré vztahy, a to částečně i díky vysoké kulturní podobnosti. Zároveň se období prvního francouzského testu částečně překrývá s nárůstem vlivu konžského vlasteneckého hnutí a následnou nezávislostí Konga. Z toho důvodu je možné usuzovat, že Belgie byla v době prvního francouzského testu jednoduše příliš zaneprázdněná v jiných oblastech na to, aby na francouzský test reagovala, ovšem vzhledem k tomu, že se vztahy mezi oběma zeměmi po této události ani nezlepšily, ani nezhoršily a vše pokračovalo víceméně stejně jako do té doby, může být belgická reakce považována za neutrální.

4.4.6 Reakce evropských mikro států

Vzhledem k tomu, že evropské mikro státy, v tomto případě Lucembursko, Andorra a Monako, jsou jen zřídka předmětem zkoumání v oblasti bezpečnosti a mezinárodních vztahů, akademická literatura zkoumající nebo jen zmiňující jejich reakci na první francouzský jaderný test bohužel chybí. Zároveň ani jedna z výše zmíněných zemí nedisponuje funkčním internetovým archívem, který by obsahoval tisková prohlášení předních představitelů či novinové články z té doby, a proto jsem bohužel nucena u těchto tří zemí jejich reakce označit za absentující.

⁶³ Jonathan E. Helmreich, *United States Relations With Belgium And The Congo, 1940-1960* (London: Associated University Presses, c1998), 289. S. 192.

⁶⁴ „French Nuclear Program: Nuclearizing the Nation“, Atomic Heritage Foundation, <https://www.atomicheritage.org/history/french-nuclear-program> (staženo, 18. března 2018).

4.5 Reakce sousedních zemí na první čínský jaderný test

Pátou zemí, která provedla jaderný test a připojila se k jadernému klubu, byla Čína. 16. října 1964 došlo k provedení testu 596 (Spojenými státy pojmenovaného Chic-1) v oblasti Lobnor. Čínská bomba dosahovala síly zhruba 22 kilotun.^{65,66}

4.5.1 Reakce Sovětského svazu

Zatímco v době, kdy jadernou zbraň poprvé otestoval Sovětský svaz, byly ještě sovětsko-čínské vztahy na přátelské úrovni a mezi oběma komunistickými zeměmi docházelo ke spolupráci, situace v roce 1964 již byla diametrálně odlišná. Již jeden den po provedení prvního čínskému testu, tedy dva dny po odstavení Nikity Chruščova od moci, žertoval vysoký čínský politik Čou En-laj s Mao Ce-tungem o tom, že čínská jaderná bomba je vlastně takové rozloučení s Chruščovem. Ironické bylo, že Chruščov Číně v počátcích programu poskytoval zásadní pomoc.⁶⁷ Je tedy evidentní, že vztahy mezi oběma komunistickými velmocemi se od začátku čínskému programu až do jeho úspěšného vyvrcholení v roce 1964 významně proměnily.

Závažnost situace, do jaké se prvním čínským testem dostaly nejen Spojené státy, ale i Sovětský svaz, dokládá fakt, že zde existovala možnost spolupráce obou rivalů na vojenské eliminaci čínské hrozby, byť k tomuto nakonec nedošlo vzhledem k sovětské nechuti vůči této poměrně krajní možnosti.⁶⁸ Vztahy Číny a Sovětského svazu se následně po provedení prvního čínskému jaderného testu ještě vyostřovaly a jejich pohled na zahraniční politiku a bezpečnost se čím dál tím víc rozcházel, a z tohoto důvodu je zřejmé, že reakce Sovětského svazu na tento test byla silně negativní.

⁶⁵ Sarah J. Diehl and James Clay Moltz, *Nuclear Weapons And Nonproliferation: A Reference Handbook, 2nd ed.* (Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2008), 335. S. 170.

⁶⁶ „China's Nuclear Weapons: China's Nuclear Program“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/China/ChinaTesting.html> (staženo, 17. září 2017).

⁶⁷ Viktor M. Gobarev, Soviet Policy Toward China: Developing Nuclear Weapons 1949-1969, *The Journal of Slavic Military Studies* 12, no. 4 (1999): 1-53. S. 1.

⁶⁸ Gordon H. Chang, „Jfk, China, And The Bomb“, *The Journal Of American History* 74, no. 4 (1988): 1287-1310. S. 1287.

4.5.2 Reakce Mongolska

Jak již bylo zmíněno výše, Mongolsko sice udržovalo dobré vztahy s oběma komunistickými velmocemi, se kterými sousedí, nicméně od chvíle, kdy se sino-sovětské vztahy začaly výrazně zhoršovat, přiklonilo se Mongolsko na stranu Sovětského svazu.⁶⁹ Po provedení prvního čínského jaderného testu v říjnu 1964 se vztahy mezi oběma zeměmi ještě více vyhrotily a v důsledku těchto událostí odletělo celé mongolské Politbyro o několik měsíců později do Moskvy. Jednání v Moskvě nakonec vyvrcholila podpisem Smlouvy o Sovětsko-Mongolském přátelství v lednu 1966, ve které se Moskva s Ulánbátarem shodly na společném postupu a použití všech dostupných prostředků, včetně těch vojenských, na obranu teritorií obou států.⁷⁰

Tato smlouva zcela evidentně dokládá negativní reakci Mongolska na první čínský jaderný test, pocit ohrožení, který z tohoto čínského kroku pro Ulánbátar plynul a následnou potřebu příklonu k Sovětskému svazu.

4.5.3 Reakce KLDK

Na počátku sino-sovětské roztržky se Severní Korea snažila tvářit jako neutrální mezi oběma komunistickými státy, nicméně ve skutečnosti měla v té době blíže spíše k Číně, zejména díky Kimově nechuti vůči Chruščovově destalinizaci a kritice Stalinova kultu osobnosti. Tohle se ovšem začalo zásadně měnit v polovině šedesátých let, kdy Sověti po pádu Chruščova začali Severní Koreji poskytovat vyšší materiální podporu a Čína se po začátku Kulturní revoluce ponořila do chaosu a její externí vztahy, zejména ty se Severní Koreou, se značně narušily.⁷¹

Zároveň je však zřejmé, že to, co nejvíce ovlivňovalo vztahy mezi Severní Koreou a Čínou v tomto období, byly ve skutečnosti jiné faktory než jaderné zbraně; ať už šlo o změny v sovětském vedení, větší přísun sovětské pomoci či vnitrostátní čínské aspekty. Jakým

⁶⁹ Robert A. Smith, „Mongolia: In the Soviet Camp“, *Asian Survey* 10, no. 1 (1970): 25-29. S. 25.

⁷⁰ „Mongolia-China Relations by Sharad K Soni: Book Review“, Mongolian and Tibetan Affairs Commission, <http://www.mtac.gov.tw/mtacbook/upload/09601/0301/03.pdf> (staženo, 18. března 2018). S. 51.

⁷¹ „Uneasy Allies: Fifty Years of China-North Korea Relations“, Wilson Centre: Asia Program Special Report 2003, https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/asia_rpt115b.pdf (staženo, 18. března 2018). S. 7.

způsobem tedy první čínský jaderný test hrál v těchto vztazích roli, pokud vůbec? Vzhledem k tomu, že Kim Ir-sen krátce po provedení prvního čínského jaderného testu požádal Čínu, zda by mu nepomohla s jeho vlastním jaderným programem, je evidentní, že tento fakt a severokorejská politika „lísání se k silnějšímu spojenci za účelem zisku“ hovoří o pozitivní reakci ze strany KLR, i navzdory tomu, že Mao tuto žádost opakovaně odmítl.⁷²

4.5.4 Reakce Indie

Zatímco v 50. letech 20. století byly vztahy mezi Indií a Čínou založeny na mírové koexistenci, na počátku 60. let se prudce zhoršily na základě mnoha faktorů, mezi něž patřily například i zásadní pohraniční spory, které v roce 1962 vyústily v ozbrojený konflikt mezi oběma zeměmi. Poté, co Indie tento konflikt prohrála, vyvstaly obavy z čínské hrozby, které až do té doby nebyly v Indii nijak převažující.⁷³

Říjen 1964 pak tyto obavy z čínské hrozby ještě zesílil, jelikož nukleární Čína pro Indii představovala ještě mnohem větší nebezpečí než konvenčně ozbrojená Čína. V reakci na tuto skutečnost pak členové indického parlamentu vydali varování, že čínské získání jaderné zbraně kompletně změnilo indickou obrannou strategii a diplomacii. Jeden z poslanců indického parlamentu dokonce čínský test komentoval slovy „tato exploze nemůže být ignorována, neboť je příliš podstatná a právě pro naši zemi má ty nejzásadnější důsledky“.⁷⁴

Vzhledem k těmto skutečnostem a prohlášením je zřejmé, že reakce Indie na první čínský jaderný test byla zásadním způsobem negativní; fakt, že se Čína stala členem jaderného klubu, pak v konečném důsledku vedl k tomu, že Indie sama sestrojila jadernou bombu.

⁷² „Nuclear Neighbours: China and North Korea at the Edge of Patience“, *The Globe and Mail*, <https://www.theglobeandmail.com/news/world/china-and-north-korea-on-the-border/article34817039/> (staženo, 19. března 2018).

⁷³ B.M. Jain, „India–China Relations: Issues And Emerging Trends“, *The Round Table* 93, no. 374 (2004): 253-269. S. 255.

⁷⁴ Keshav Mishra, *Rapprochement Across The Himalayas: Emerging India-China Relations Post Cold War Period (1947-2003)* (Delhi: Kalpaz Publications, 2004), 360. S. 35.

4.5.5 Reakce Nepálu

Reakci Nepálu do značné míry předurčovala jeho poloha mezi Indií a Čínou, která pro Nepál znamenala potřebu vycházet s oběma vlivnými sousedy. Zvláště po čínsko-indické válce z roku 1962 vzhledem k napjatým vztahům v regionu Nepál pochopil, že udržovat dobré vztahy s oběma bude pro malý stát nacházející se mezi dvěma obry to nejvýhodnější. Čína Nepálu nabízela možnost rozvojové pomoci a financování nejrůznějších projektů, což následně v květnu 1964 obě země stvrdily dvouletou obchodní smlouvou v Káthmándú. Přesto byl ale Nepál ve vztazích s Čínou omezitelný. Indie si rovněž uvědomovala, že vliv Číny v Nepálu je třeba vyrovnat, a proto jen o pár měsíců později uzavřela s Nepálem smlouvu o obraně, která garantovala Nepálu dodávky zbraní a munice.⁷⁵

Díky tomu, že už v době před prvním čínským jaderným testem Nepál pochopil nutnost vycházení s oběma sousedy, přiklonit se na jednu či na druhou stranu by pro něj znamenalo ztrátu, ať už v oblasti ekonomické či vojenské. Vzhledem k tomu, že už v té době probíhala jednání, která vedla k následným podpisům výše zmíněných dohod, jinou reakci než neutrální si Nepál ve své pozici jednoduše nemohl dovolit.

4.5.6 Reakce Bhútánu

Poloha Bhútánu mezi dvěma významnými mocnostmi, Čínou a Indií, poněkud připomíná situaci, ve které se nacházel Nepál; jeho pozice je ovšem ještě o něco komplikovanější. Za prvé, mezi Bhútánem a Čínou existuje doposud nevyřešený pohraniční spor a za druhé, od čínské anexe Tibetu a perzekuce tibetských buddhistů se Bhútán přiklonil spíše na stranu Indie, se kterou ho pojí poměrně blízké vztahy.⁷⁶ Bhútán je zároveň jediným sousedním státem, se kterým Čína doposud nenavázala diplomatické vztahy. V 60. letech se sice o navázání vztahů snažila, ať už zastrašováním či ekonomickou a jinou motivací, nicméně pro Bhútán nepřipadala dvojí diplomacie ve stylu Nepálu v úvahu a vůči Číně zůstal ostražitý.⁷⁷

⁷⁵ Keshav. Mishra, *Rapprochement Across The Himalayas: Emerging India-China Relations Post Cold War Period (1947-2003)* (Delhi: Kalpaz Publications, 2004), 360. S. 98-99.

⁷⁶ J. Mohan Malik, "South Asia In China's Foreign Relations", *Pacifica Review: Peace, security & global change* 13, no. 1 (2001): 73-90. S. 88.

⁷⁷ „Thierry Mathou: Bhutan-China Relations: Towards a New Step in Himalayan Politics: 2005“, Centre for Bhutan Studies Conference Paper, 388-411. S. 394-396.

Na druhou stranu je nutno dodat, že ostražitost, kterou vůči Číně Bhútán cítil, byla přítomná jak před prvním jaderným testem, tak i po něm; dá se tedy hovořit o tom, že vztahy vůči Číně zůstaly nezměněny. Vzhledem k tomu, že nedošlo k žádné výrazné změně v politice, kterou Bhútán vůči Číně zastával, a stejně tak žádný z bhútánských vrcholných představitelů vůči této nové skutečnosti veřejně nevystoupil, je možné požadovat reakci Bhútánu na první čínský jaderný test za neutrální.

4.5.7 Reakce Barmy

Barma, dnešní Myanmar, je dalším příkladem země, která sousedí jak s Čínou, tak i s Indií a pro kterou z této polohy plynou poměrně zásadní implikace. Na druhou stranu na rozdíl od dříve zmíněného Nepálu a Bhútánu, jejichž přístup k Číně je poznamenán značnou ostražitostí, Barma měla v průběhu studené války s Čínou relativně dobré vztahy a dokonce se stala první nekomunistickou zemí, která existenci „nové“ Číny po komunistickém převratu oficiálně uznala.⁷⁸

Po prvním čínském jaderném testu pogratalovala Komunistická strana Barmy (KSB) Číně k jejímu úspěchu a čínské noviny tuto gratulaci jako jednu z mála zpráv pocházejících od KSB otiskly. KSB nicméně nebyla součástí oficiální vlády a spíše usilovala o její svržení, proto tuto reakci není možné považovat za oficiální stanovisko Barmy jako takové.⁷⁹ Barma sama o sobě v té době ovšem razila ryze negativní přístup k jaderným zbraním a vehementně prosazovala jaderné odzbrojení, což dokládají slova barmského diplomata o tom, že „jedině totální eliminace těchto zbraní je efektivní obranou proti nukleární katastrofě“. V roce 1963 pak přistoupila také k podpisu Smlouvy o zákazu jaderných zkoušek v ovzduší, vesmíru a pod vodou (PTBT).⁸⁰ Vzhledem k takto rezolutnímu postoji je třeba reakci Barmy hodnotit jako negativní.

<http://www.bhutanstudies.org.bt/publicationFiles/ConferenceProceedings/SpiderAndPiglet/19-Spdr&Pgl.pdf> (staženo, 21. března 2018).

⁷⁸ Hongwei Fan, “China–Burma Geopolitical Relations In The Cold War”, *Journal Of Current Southeast Asian Affairs* 31, no. 1 (2012): 7-27. S. 8.

⁷⁹ Robert A. Holmes, “China-Burma Relations Since The Rift”, *Asian Survey* 12, no. 8 (1972): 686-700. S. 688.

⁸⁰ „Special Report: Myanmar, a Non-Proliferation Success Story“, Australian Strategic Policy Institute, <http://www.daemyanmar.com/special.pdf> (staženo, 23. března 2018).

4.5.8 Reakce Laosu

Laos byl od konce 40. do poloviny 70. let zasažen válečným konfliktem; nejprve první a poté i druhou indočínskou válkou. Zároveň zde probíhal konflikt mezi royalisty a komunisty (Pathet Lao), kteří nakonec v roce 1975 získali moc nad Laosem.⁸¹ Právě Pathet Lao poté následovali vietnamského příkladu a přiklonili se k Číně, nejen v otázce sino-sovětských a sino-indických vztahů, ale také v otázce jaderného testování a NPT.⁸² Pathet Lao sice byla jen jedna ze stran právě probíhající občanské války, ale vzhledem k tomu, že se jednalo o stranu ve výsledku vítěznou, rozhodla jsem se považovat její reakci za dostatečně reprezentativní, a z toho důvodu věřím, že je možné reakci Laosu na první čínský jaderný test považovat za pozitivní.

4.5.9 Reakce Vietnamu

Komunistická Čína byla během války ve Vietnamu důležitým spojencem Severního Vietnamu stejně jako Sovětský svaz. Problém pro vztahy mezi spojenci však nastal se sovětsko-čínskou roztržkou, ve které si i Vietnam, stejně jako Laos, musel vybrat stranu. Čína věděla, že si přízeň svého souseda musí pojistit, a proto nabídla Vietnamu značnou vojenskou pomoc; v letech 1956-1963 podle některých zdrojů až v hodnotě 320 miliónů čínských jüanů.⁸³

Tato investice se Číně vyplatila a Vietnam se tedy, stejně jako již výše zmíněný Laos, který jej tímto následoval, přiklonil na čínskou stranu, mimo jiné i v otázce jaderného testování.⁸⁴ Z toho důvodu reakci Vietnamu na první čínský jaderný test hodnotím jako jasně pozitivní.

⁸¹ Ian G. Baird and Philippe Le Billon, "Landscapes Of Political Memories: War Legacies And Land Negotiations In Laos", *Political Geography* 31, no. 5 (2012): 290-300. S. 294.

⁸² „The Soviet Union, China and the Pathet Lao: Analysis and Chronology“, Defence Technical Information Centre, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/741601.pdf> (staženo, 24. března 2018). S. 37.

⁸³ Chen Jian, "China's Involvement In The Vietnam War, 1964–69", *The China Quarterly*, no. 142 (1995): 356-387. S. 359.

⁸⁴ „The Soviet Union, China and the Pathet Lao: Analysis and Chronology“, Defence Technical Information Centre, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/741601.pdf> (staženo, 24. března 2018). S. 37.

4.5.10 Reakce Afghánistánu

Ačkoli se Afghánistán snažil navázat s Čínou blízké vztahy již od roku 1950 a hlasoval pro to, aby Peking získal křeslo v OSN, nakonec se teprve v roce 1955 stal jedním z posledních sousedních států, se kterými Čína navázala diplomatické vztahy. I poté, co k navázání vztahů došlo, měl ale Afghánistán o něco blíže k Sovětskému svazu než k Číně, částečně také proto, že Peking na rozdíl od Moskvy nepodporoval Afghánistán v otázce Paštunistánu. Navzdory sovětsko-čínské roztržce se však vztahy s Čínou nezhoršily, a to i přesto, že se Kábul přikláněl spíše k Moskvě. To ostatně dokládá i Smlouva o přátelství a neútočení z roku 1960, obchodní dohody mezi oběma zeměmi a zejména pak Pohraniční smlouva, k jejímuž podpisu došlo jen měsíc po provedení prvního čínského testu. Politika „aktivní neutrality“, kterou v té době Kábul vyznával, mu tedy umožnila udržovat vztahy s oběma rivaly, byť měl k jednomu podstatně blíže než k druhému a ve skutečnosti stál spíše na straně Sovětů.⁸⁵

Z toho důvodu je evidentní, že reakce Afghánistánu nemohla být úplně vyhraněná; ačkoli stranil spíše Sovětskému svazu, nechtěl přijít o vztahy s Čínou a v žádném případě ohrozit Pohraniční smlouvu, o které už nějakou dobu intenzivně jednal. Z toho důvodu hodnotím afghánskou reakci jako neutrální.

4.5.11 Reakce Pákistánu

Vztahy Pákistánu a Číny byly poměrně blízké již od čínského komunistického převratu a bylo zřejmé, že spolupráce obou zemí za účelem vyvažování indického vlivu v regionu bude jen logická, zejména po sino-indickém konfliktu v roce 1962. V roce 1963 podepsaly obě země dohodu, která řešila jejich pohraniční spory⁸⁶, a následkem toho došlo ještě k většímu rozvoji obchodních vztahů mezi oběma zeměmi.⁸⁷ V témže roce také Čína

⁸⁵ Gerald Segal, “China And Afghanistan”, *Asian Survey* 21, no. 11 (1981): 1158-1174. S. 1161.

⁸⁶ „Deeper than the Indian Ocean? An Analysis of Pakistan-China Relations“, Centre for International and Strategic Analysis, SISA Report no. 16 – 2014, http://www.strategiskanalyse.no/Publikasjoner/202014/2014-02-27_SISA16_Sino-Pak_QS.pdf (staženo, 24. března 2018). S. 22.

⁸⁷ Yaacov Vertzberger, “The Political Economy Of Sino-Pakistani Relations: Trade And Aid 1963-82”, *Asian Survey* 23, no. 5 (1983): 637-652. S. 637.

poskytla Pákistánu výraznou finanční injekci ve výši 50 miliónů dolarů za účelem posílení jejich ekonomických vztahů.⁸⁸

Vzhledem k rozkvětu vzájemných vztahů a potenciálním benefitům, které z tohoto vztahu plynuly zejména pro Pákistán, ale do určité míry i pro Čínu, je zřejmé, že Pákistán nemohl v otázce prvního čínského jaderného testu stát proti Číně. Naopak, fakt, že blízký spojenec získal jadernou zbraň, znamenal pro Pákistán pozitivní zprávu pro případ, že by se o totéž později pokusila i Indie, což se nakonec stalo. To ostatně dokládá i telegraf z čínské ambasády v Pákistánu, který o veskrze pozitivních pákistánských reakcích na první jaderný test informoval.⁸⁹ Oficiální reakci Pákistánu tedy hodnotím jako pozitivní.

4.6 Reakce sousedních zemí na první indický jaderný test

Operaci Usmívající se Buddha pak oficiálně začala psát svou jadernou historii Indie, která se tak stala šestou zemí, jež provedla jaderný test. Došlo k tomu 18. května 1974 v Rádžasthánu, nepříliš daleko od pákistánské hranice. Výbuch se vyznačoval silou přibližně 8 kilotun, ačkoli oficiální indické zdroje zpočátku poněkud nadneseně hovořily o 12 kilotunách.⁹⁰ I přesto to však byl do té doby nejslabší výbuch naměřený v rámci prvních jaderných testů.

4.6.1 Reakce Pákistánu

Reakce Pákistánu na první indický jaderný test patří zcela jistě k těm nejlépe předvídatelným. Mezi oběma zeměmi panuje nedůvěra a nevraživost již od roku 1947, kdy došlo k jejich rozdělení, a bylo zřejmé, že získání jaderné zbraně jednou z těchto zemí bude automaticky považováno za zcela zásadní hrozbu pro zemi druhou. Negativní reakci Pákistánu ostatně dokládá i vyjádření tehdejšího pákistánského premiéra Zulfikara Aliho Bhutta, podle kterého „v celé historii Pákistánu neexistuje znepokojivější a vážnější události“

⁸⁸ Umbreen Javaid and Asifa Jahangir, „Pakistan-China Strategic Relationship: A Glorious Journey of 55 Years“, *JRSP* 52, no 1 (2015): 157-183. S. 167.

⁸⁹ „Cable from the Chinese Embassy in Pakistan, 'Pakistan's Reaction to China's Nuclear Explosion', October 20, 1964“, Wilson Centre Digital Archive, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/134754> (staženo, 24. března 2018).

⁹⁰ „India's Nuclear Weapons Program: Smiling Buddha: 1974“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/India/IndiaSmiling.html> (staženo, 17. září 2017).

než byl právě první indický jaderný test.⁹¹ Zároveň premiér Bhutto prohlásil, že vyžaduje pomoc ze strany některé ze supervelmocí, neboť bude potřeba ochránit Pákistán před „indickým jaderným vydíráním“.⁹²

Kromě této poměrně jasně vypovídající reakce pak Pákistán, jak víme, přistoupil k vytvoření vlastní jaderné zbraně, což už jeho pocit ohrožení jen dokresluje. Z toho důvodu je pákistánská reakce hodnocena jako jasně negativní.

4.6.2 Reakce Číny

První indický jaderný test v roce 1974 byl jen dalším z faktorů, které zhoršily už více než dvanáct let upadající vztahy s Čínou. Zatímco se Čína snažila zabránit indické hegemonii na subkontinentu, květen 1974 a první indický výbuch tyto snahy podstatným způsobem zasáhl. V reakci na operaci Usmívající se Buddha tedy Čína ujistila Pákistán, hlavního nepřítele Indie, že mu poskytne „plnou a rozhodnou podporu v jeho snaze o obranu své národní nezávislosti a suverenity proti cizí agresi a vměšování se, včetně obrany proti jaderné hrozbě a jadernému vydírání“.⁹³

Takto zaujatá čínská pozice a vyjádření podpory hlavnímu protivníkovi Indie svědčily o poměrně zásadní negativní reakci Číny na indický jaderný test. V případě pozdějších jaderných testů se pak vztahy mezi oběma zeměmi ještě dále prohlubovaly.

4.6.3 Reakce Nepálu

Za více než deset let, které uplynuly od prvního čínského testu, se situace Nepálu příliš zásadně nezměnila; jeho geopolitická poloha mu stále ukládala potřebu udržovat dobré vztahy jak s Čínou, tak i s Indií. Krátce poté, co Indie provedla svůj první jaderný test, sice Nepál navrhnul, že by se měl stát „mírovou zónou“ mezi oběma důležitými sousedy, což ve výsledku mělo pozitivní vliv na vztahy s Čínou, zatímco pro Indii tato představa znamenala řadu problémů, přesto ovšem tento krok není možné považovat za otevřený příklon k Číně.

⁹¹ Dilip Mukerjee, “Indian's Nuclear Test And Pakistan”, *India Quarterly: A Journal Of International Affairs* 30, no. 4 (1974): 262-270. S. 262.

⁹² Ian Preston, *A Political Chronology Of Central, South And East Asia* (London: Europa, 2001), 320. S. 100.

⁹³ Keshav Mishra, *Rapprochement Across The Himalayas: Emerging India-China Relations Post Cold War Period (1947-2003)* (Delhi: Kalpaz Publications, 2004), 360. S. 92.

Čína v tomto případě pouze profitovala z neutrální pozice, kterou se Nepál zoufale snažil zaujmout.⁹⁴

Pozice mezi Indií a Čínou pro Nepál jednoduše znamenala, že si sice mohl dovolit vyrovnávat vlivy obou zemí na svém území, ale otevřeně narušit vztahy s jedním z těchto dvou sousedů nebylo pro Nepál dost dobře myslitelné. Z toho důvodu i v tomto případě Nepálu nezbývalo nic než neutrální reakce a udržování vztahů jako doposud, byť krátce poté došlo k prosazování „mírové zóny“ králem Birendrou, což ve výsledku ocenila právě Čína. Oficiálně pozice Nepálu ovšem zůstala neutrální a proto i reakci na první jaderný test hodnotím jako neutrální.

4.6.4 Reakce Bhútánu

Jak již bylo zmíněno výše, Bhútán měl historicky blíže k Indii než k Číně, se kterou měl nedořešený pohraniční spor, nenavázané diplomatické vztahy a kde hlavní překážku v jejich potenciálních vztazích tvořila otázka Tibetu a perzekuce tamních buddhistů, ke kterým měli z náboženského, kulturního i historického pohledu Bhútánci blízko. Situace v trojúhelníku Indie-Bhútán-Čína se ovšem začala částečně měnit v roce 1974, kdy vlivem připojení sousedního království Sikkim k Indii začal Bhútán pochybovat o indických záměrech a o tom, zda je pro jeho bezpečnost blízká spolupráce s Indií vhodná.⁹⁵

Na druhou stranu navzdory tomu, že Bhútán po těchto událostech začal zvažovat opatrnost i ve vztazích k Indii, k zásadnímu obratu v jejich vzájemných vztazích nedošlo, a to ani následně po provedení prvního indického jaderného testu. Z toho důvodu hodnotím reakci Bhútánu jako neutrální, ačkoli jistá nervozita zde po prvním jaderném testu panovala.

4.6.5 Reakce Barmy

Za více než deset let, které uběhly od prvního čínského jaderného testu, se v Barmě změnilo mnohé, ale přístup k jaderným zbraním ne. Země stále prosazovala myšlenku jaderného odzbrojení a i po podpisu PTBT v roce 1963 v těchto aktivitách pokračovala;

⁹⁴ Keshav Mishra, *Rapprochement Across The Himalayas: Emerging India-China Relations Post Cold War Period (1947-2003)* (Delhi: Kalpaz Publications, 2004), 360. S. 101.

⁹⁵ Keshav Mishra, *Rapprochement Across The Himalayas: Emerging India-China Relations Post Cold War Period (1947-2003)* (Delhi: Kalpaz Publications, 2004), 360. S. 105.

v roce 1967 podepsala a ratifikovala Kosmickou smlouvu, v roce 1971 Smlouvu o mořském dně, v roce 1991 se Myanmar připojil k NPT a v roce 1995 podepsal smlouvu v Bangkoku, která zakládala v jihovýchodní Asii zónu bez jaderných zbraní.⁹⁶

Politika Barmy ohledně jaderných zbraní tedy zůstala konstantní. Je proto možné argumentovat, že reakce Barmy na jaderné ozbrojení svého již druhého souseda byla negativní; i pokud nedošlo vyloženě ke změně vztahů mezi Barmou a Indií nebo některý z vysokých barmských představitelů proti této skutečnosti nevystoupil, je zřejmé, jakou politiku Barma zastávala a její aktivity na poli jaderného odzbrojení o této negativní reakci svědčí.

4.6.6 Reakce Bangladéše

Zásadním mezníkem pro Bangladéš byl rok 1971, rok, kdy proběhla bangladéšská válka za nezávislost, ve které stála Indie na straně Bangladéše proti Pákistánu, a zároveň rok, kdy si tuto nezávislost vybojoval.⁹⁷ Ačkoli ale Indie a Bangladéš stáli v tomto raném období na téže straně, reakce Bangladéše na indický jaderný test není dostupné literatuře známá. Zároveň Bangladéš nedisponuje online archívem, ve kterém by bylo možné dohledat zprávy z roku 1974; z toho důvodu musím bohužel reakci Bangladéše na první indický jaderný test uzavřít jako absentující.

4.7 Reakce sousedních zemí na první pákistánský jaderný test

Po provedení prvního indického jaderného testu již bylo evidentní, že Pákistán se dříve či později pokusí vytvořit vlastní jadernou zbraň, neboť pro Pákistánce, podobně jako svého času pro Sověty, nebylo možné v této oblasti za svým hlavním protivníkem zaostat. První pákistánský test zvaný Chagai-1 pak byl proveden 28. května 1998 v oblasti Ras Koh a vyznačoval se silou 32 kilotun.⁹⁸

⁹⁶ „Special Report: Myanmar, a Non-Proliferation Success Story“, Australian Strategic Policy Institute, <http://www.daemyanmar.com/special.pdf> (staženo, 23. března 2018).

⁹⁷ „Rodney W. Jones: India’s Strategic Culture“, Defence Threat Reduction Agency, <https://fas.org/irp/agency/dod/dtra/india.pdf> (staženo, 23. března 2018). S. 11.

⁹⁸ „Pakistan’s Nuclear Weapons Program: 1998: The Year of Testing“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/Pakistan/PakTests.html> (staženo, 17. září 2017).

Pákistánský premiér Nawaz Sharif zprávu o prvním testu oznámil v horizontu několika málo hodin, označil jej za úspěch a zdůraznil, že Pákistán tímto dorovnal skóre v jaderném souboji s Indií.⁹⁹

4.7.1 Reakce Indie

Stejně tak, jako byla jednoduše předvídatelná reakce Pákistánu na první indický jaderný test, to poté vypadalo v roce 1998, když se situace obrátila a první jaderný test provedl Pákistán. Podle zprávy BBC, která byla zveřejněna ještě v den pákistánského testu krátce poté, co Pákistán test oficiálně oznámil, způsobila tato skutečnost v indickém parlamentu vlnu pobouření. Indický premiér Atal Biháří Vádžpejí prohlásil, že tento čin ze strany Pákistánu plně ospravedlňuje indické rozhodnutí provést další jaderné testy, ke kterým došlo o dva týdny dříve.¹⁰⁰

Zároveň Vádžpejí nevyloučil možnost odplaty a prohlásil, že Indie je připravená čelit jakékoli výzvě. Kritiku, že Indie byla na počátku této jaderné spirály, premiér odmítnul a prohlásil, že právě politika Pákistánu přinutila Indii jít cestou jaderného odstrašování.¹⁰¹ Negativní reakce Indie ovšem byla vzhledem k vzájemným vztahům obou států více než předvídatelná.

4.7.2 Reakce Číny

Vzhledem k povaze vzájemných čínsko-indických vztahů a pravidlu „nepřítel mého nepřítele je mým přítelem“ není přílišným překvapením, že se Čína v případě prvního pákistánského jaderného testu postavila právě na stranu Pákistánu; a co víc, Čína Pákistánu

⁹⁹ „Nuclear Anxiety: The Overview; Pakistan, Answering India, Carries out Nuclear Tests“, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1998/05/29/world/nuclear-anxiety-overview-pakistan-answering-india-carries-nuclear-tests-clinton.html> (staženo, 23. března 2018).

¹⁰⁰ „1998: World Fury at Pakistan’s Nuclear Tests“, BBC On this Day, http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/may/28/newsid_2495000/2495045.stm (staženo, 23. března 2018).

¹⁰¹ „Nuclear Anxiety: The Overview; Pakistan, Answering India, Carries out Nuclear Tests“, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1998/05/29/world/nuclear-anxiety-overview-pakistan-answering-india-carries-nuclear-tests-clinton.html> (staženo, 23. března 2018).

v průběhu prací na jeho jaderném programu dokonce aktivně pomáhala. Důvodem pro tuto pomoc byla snaha o to, „aby si Pákistán ponechal možnost volby“. Zároveň Čína považovala pákistánské testy jako reakci na indické úmysly stát se hegemonek v jihoasijském regionu. Čínský prezident Jiang Zemin sice vyjádřil zděšení, že tyto jaderné testy zintenzivní zbrojení v regionu a ještě zhorší už tak napjaté vztahy mezi Indií a Pákistánem, nicméně Indie si čínský postoj i přesto vyložila jako pro-pákistánský. To následně vedlo k dalšímu zhoršení indo-čínských vztahů.¹⁰²

Ať už byl ale oficiální projev čínského prezidenta myšlen jakkoli, faktem zůstává, že se Čína na pákistánském jaderném programu částečně podílela svou pomocí, a proto čínský postoj vůči prvnímu pákistánskému testu jednoduše není možné vyhodnotit jinak než jako pozitivní.

4.7.3 Reakce Afghánistánu

Vzhledem k tomu, že v době prvního pákistánského jaderného testu ovládala afghánská vláda jen asi deset procent svého území, zatímco devadesát procent bylo de facto pod kontrolou Talibánu¹⁰³, je víceméně bezpředmětné zabývat se reakcí vlády, která v dané chvíli vládla jen jedné desetíně své země. Reakce oficiální vlády navíc nebyla ani nikde dohledatelným způsobem zaznamenána, zřejmě vzhledem k tomu, že se v té době potýkala se zásadnějšími problémy, než byl první pákistánský jaderný test.

Díky k tomu, že Pákistán je všeobecně známý pro svou finanční a vojenskou podporu Talibánu, je zajímavé podívat se na reakci této skupiny, která v roce 1998 ovládala devět desetín afghánské území. Reakce Usámy bin Ládina, tehdejšího lídra al-Káidy, která byla podle jeho vlastních slov poměrně blízkým spojencem Talibánu, je velice jednoduše dohledatelná; bin Ládin pogrataloval Pákistán k získání jaderné zbraně a zdůraznil, že je podle něj právem ostatních muslimských národů udělat totéž.¹⁰⁴ Vyjádření tehdejšího vůdce

¹⁰² B.M. Jain, „India–China Relations: Issues And Emerging Trends“, *The Round Table* 93, no. 374 (2004): 253-269. S. 258.

¹⁰³ „Mapping Militant Organizations: The Taliban“, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/367> (staženo, 24. března 2018).

¹⁰⁴ „Text: Osama bin Laden’s 1998 Interview“, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2001/oct/08/afghanistan.terrorism15> (staženo, 24. března 2018).

Talibánu Muhammada Umara bohužel v internetových archívech ani akademické literatuře dohledatelné není. I z toho důvodu tedy musím reakci Afghánistánu uzavřít jako absentující.

4.7.4 Reakce Íránu

Navzdory tomu, že se postoj Íránu a Pákistánu na velkou část zahraničně-politických témat lišil, Teherán rozuměl tomu, že indické jaderné testování, a zejména pak to z května 1998, změnilo geostrategickou situaci v regionu. Z toho důvodu Írán první pákistánský jaderný test ocenil a íránský ministr zahraničí Kamal Kharrazi byl prvním zahraničním hodnostářem, který Pákistán po prvním testu navštívil a pogrataloval mu. Během své návštěvy 1. června 1998 Kharrazi prohlásil, že „teď se budou (ostatní muslimské národy) moci cítit sebevědomě, neboť jiný muslimský národ disponuje know-how potřebným k sestrojení jaderné bomby“.¹⁰⁵

Přes všechny rozdíly, které mezi Íránem a Pákistánem panovaly a panují, tedy nakonec zvítězila společná náboženská identita a reakce Íránu na první pákistánský test proto byla pozitivní, zatímco indický jaderný test a z něj plynoucí implikace Írán spíše znepokojily.

4.8 Reakce sousedních zemí na první severokorejský jaderný test

Prozatím poslední zemí, která oficiálně provedla svůj první jaderný test, se pak stala Korejská lidově-demokratická republika. Severokorejský režim svůj první test oznámil 9. října 2006 a k jeho provedení došlo v oblasti Severního Hamgjongu.¹⁰⁶ Informace o síle se vzhledem k povaze severokorejského režimu a izolovanosti země liší, nicméně zřejmě se jednalo o velmi slabý test se silou menší než 1 kilotuna; zároveň také ale mohlo jít o test neúspěšný¹⁰⁷. V každém případě země od té doby provedla dalších šest jaderných testů, zatím poslední v září 2017, čímž znovu obrátila pozornost světa k jaderným zbraním.

¹⁰⁵ Shah Alam, “Iran-Pakistan Relations: Political And Strategic Dimensions”, *Strategic Analysis* 28, no. 4 (2004): 526-545. S. 543.

¹⁰⁶ „Nordkorea: BGR registriert vermutlichen Kernwaffentest“, BGR, https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/Oeffentlichkeitsarbeit/Pressemitteilungen/BGR/bgr-160106_nordkorea_BGR_kernwaffentest.html (staženo, 17. září 2017).

¹⁰⁷ „North Korea’s Nuclear Weapons: Latest Developments“, CRS Report for Congress, <http://www.au.af.mil/au/AWC/AWCgate/crs/rs21391.pdf> (staženo, 27. února 2018).

4.8.1 Reakce Jižní Koreje

Reakce Jižní Koreje na první severokorejský jaderný test by mohla být považována za jednoduše předvídatelnou, což by nebylo daleko od pravdy, nicméně i přesto se v reakci jižního souseda Pchjongjangu objevily poněkud překvapivé prvky. Prvotní reakce byla jasná; jihokorejská vláda ve svém oficiálním vyjádření uvedla, že „její odpověď bude rezolutní vzhledem k tomu, že není možné severokorejské disponování jadernými zbraněmi tolerovat“, a zdůraznila, že Severní Korea tímto činem porušila Společnou deklaraci o denuklearizaci Korejského poloostrova, na které se obě země dohodly v roce 1991.¹⁰⁸

Objevily se také relativně ojedinělé a radikální hlasy volající po tom, aby se Jižní Korea začala zabývat možností jaderné proliferace za účelem vyvažování severokorejské hrozby; tuto pozici zastával například Lee Hoi-Chang, bývalý lídr opoziční Grand National Party.¹⁰⁹ Zároveň však vláda Jižní Koreje zdůraznila, že nepodpoří žádnou rezoluci OSN, která by obsahovala vojenská opatření proti Severní Koreji jako odplatu za její jaderný test.¹¹⁰ Reakci Jižní Koreje je tedy možné zcela jistě hodnotit jako negativní, byť se v ní objevily i překvapivé prvky, jako například nepodpoření vojenských kroků vůči Severní Koreji.

4.8.2 Reakce Číny

Již delší dobu bylo evidentní, že vztah Severní Koreje a Číny už dávno není tam, kde se nacházel v době války v Koreji; reakce Číny na první jaderný test provedený Pchjongjangem tuto skutečnost už jen dokreslila. Jaderný program, který Severní Korea pokládá za nesmírně důležitý, totiž může dát do pohybu sérii událostí, které budou v rozporu se základními zájmy čínské vlády. Severní Korea jakožto nový člen jaderného klubu tedy zásadním způsobem odporuje čínským zájmům.¹¹¹

¹⁰⁸ Raviprasad Narayanan, „South Korean Response to the North Korean Nuclear Test“, *Strategic Analysis* 30, no. 4 (2006): 874-879. S. 874.

¹⁰⁹ Christopher W. Hughes, „North Korea's Nuclear Weapons: Implications For The Nuclear Ambitions Of Japan, South Korea, And Taiwan“, *Asia Policy* 3, no. 1 (2007): 75-104. S. 95.

¹¹⁰ Raviprasad Narayanan, „South Korean Response to the North Korean Nuclear Test“, *Strategic Analysis* 30, no. 4 (2006): 874-879. S. 874.

¹¹¹ Gregory J. Moore, „How North Korea Threatens China's Interests: Understanding Chinese 'duplicity' On The North Korean Nuclear Issue“, *International Relations Of The Asia-Pacific* 8, no. 1 (2007): 1-29. S. 23.

Čínské ministerstvo zahraničí událost označilo za nehoráznou ignoraci všeobecného odporu mezinárodního společenství a rezolutně se postavilo proti severokorejskému testu. Zároveň pak Čína zdůraznila svůj závazek k denuklearizaci Korejského poloostrova, zastavení všech aktivit, které situaci zhoršují a návrat k šestistranným rozhovorům.¹¹² Na základě těchto vyjádření je tedy evidentní, že reakce Číny na první severokorejský jaderný test nemůže být hodnocena jinak než jako negativní.

4.8.3 Reakce Ruska

Třetí z bezprostředních sousedů Severní Koreje nereagoval příliš odlišně. Podle vyjádření amerického prezidenta George W. Bushe bylo Rusko v této věci názorově na jedné lodi s Jižní Koreou, Čínou i dalšími zeměmi, jako je Japonsko nebo USA, a spolu s ostatními se shodlo na tom, že postup Severní Koreje je neakceptovatelný a zasluhuje neodkladnou reakci. Ruský prezident Vladimír Putin pak dodal, že Rusko tento test rozhodně odsuzuje.¹¹³ V oficiálním tiskovém prohlášení pak Putin zdůraznil, že tento test uštedřil obrovskou ránu mezinárodnímu systému nešíření jaderných zbraní a zároveň vyjádřil naději v to, že se Severní Korea vrátí k jednacímu stolu.¹¹⁴ Je tedy evidentní, že rovněž i Rusko reagovalo na první severokorejský jaderný test negativně.

¹¹² „China Resolutely Opposes DPRK’s Nuclear Test“, People’s Daily, http://en.people.cn/200610/09/eng20061009_310140.html (staženo, 25. března 2018).

¹¹³ „North Korea’s Claim Is Met with Doubt and Anger“, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2006/10/09/world/asia/09cnd-nuke.html> (staženo, 25. března 2018).

¹¹⁴ „Russia Absolutely Condemns the Nuclear Test Carried Out by North Korea“, President of Russia Official Website, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/36410> (staženo, 25. března 2018).

5 Analýza šetření výsledků

Vzhledem k tomu, že v předchozím oddílu byly popsány jednotlivé reakce sousedních zemí na první jaderný test provedený za jejich hranicemi, je potřeba tyto reakce zařadit do přehledné tabulky; to je úlohou první sekce této kapitoly. Ve druhé části této sekce pak tuto tabulku krátce rozebírám, zatímco v poslední části provádím analýzu samotných reakcí. V této třetí části analytické sekce se pak věnuji rozboru zejména těch reakcí, které byly nějakým způsobem překvapivé nebo zajímavé. Posléze z těchto zjištěných reakcí dedukuji jednotlivé obecné reakce, se kterými se v této situaci můžeme setkat. V této sekci rovněž zodpovídám svou výzkumnou otázku, tedy jakým způsobem sousední státy reagují a jak a proč se od sebe tyto reakce liší.

5.1 Tabulka reakcí

<u>Země provádějící jaderný test</u>	<u>Země reagující na jaderný test</u>	<u>Pozitivní reakce (+)</u>	<u>Neutrální reakce (0)</u>	<u>Negativní reakce (-)</u>	<u>Absentující Reakce (x)</u>
USA	Kanada	+			
	Mexiko		0		
Sovětský svaz	ČSR	+			
	Polsko	+			
	Maďarsko	+			
	Rumunsko	+			
	Norsko			-	
	Finsko		0		
	Čína	+			
	KLDR	+			
	Mongolsko				x
	Írán			-	

<u>Země provádějící jaderný test</u>	<u>Země reagující na jaderný test</u>	<u>Pozitivní reakce (+)</u>	<u>Neutrální reakce (0)</u>	<u>Negativní reakce (-)</u>	<u>Absentující Reakce (x)</u>
	Afghánistán		0		
	Turecko			-	
Spojené království	Irsko				x
Francie	Německo	+			
	Španělsko	+			
	Itálie	+			
	Švýcarsko			-	
	Belgie		0		
	Lucembursko				x
	Andorra				x
	Monako				x
Čína	Sovětský svaz			-	
	Mongolsko			-	
	KLDR	+			
	Indie			-	
	Nepál		0		
	Bhútán		0		
	Barma				x
	Laos	+			
	Vietnam	+			
	Afghánistán		0		

<u>Země provádějící jaderný test</u>	<u>Země reagující na jaderný test</u>	<u>Pozitivní reakce (+)</u>	<u>Neutrální reakce (0)</u>	<u>Negativní reakce (-)</u>	<u>Absentující Reakce (x)</u>
	Pákistán	+			
Indie	Pákistán			-	
	Čína			-	
	Nepál		0		
	Bhútán		0		
	Myanmar			-	
	Bangladéš				x
Pákistán	Indie			-	
	Čína	+			
	Afghánistán				x
	Írán	+			
KLDR	Jižní Korea			-	
	Čína			-	
	Rusko			-	
Celkem reakcí daného typu		16	9	14	8

5.2 Analýza tabulky reakcí

Z této tabulky reakcí je zřejmé, že v nadpoloviční většině případů (30 ze 47) převládá vyhraněná reakce, ať už pozitivní či negativní, a zároveň počet pozitivních a negativních reakcí je téměř vyrovnaný. To, zda určitá země zareaguje pozitivně či negativně, pak částečně určuje její příslušnost k Východu či Západu po dobu trvání studené války a její zahraničně politická orientace. Je ovšem evidentní, že v některých případech se určité země, například Švýcarsko reagující negativně na první francouzský test, od této logiky odchýlily a hlavní roli v udávání následné reakce hrály spíše jiné faktory.

Téměř pětinu všech reakcí pak tvoří reakce neutrální, které jsou většinou důsledkem snahy o udržení dobrých vztahů s oběma stranami studené války, případě snahy o udržení neutrální pozice mezi dvěma silnými sousedy. Zajímavé je, že po skončení studené války se neutrální reakce sousedního státu na první jaderný test (v tomto případě Pákistánu a Severní Koreje) již neobjevila. V případě nového prvního jaderného testu v budoucnu ovšem „návrat“ této reakce není ani v nejmenším vyloučen. V některých případech se koneckonců jednalo spíše o nezáměr dané země o jaderný program svého souseda, neboť ho daná země evidentně nevnímala ani jako hrozbu, ani jako přínos a v jejich vzájemných vztazích a interakcích tedy tato skutečnost nic nezměnila; to se v budoucnu může dost dobře opakovat, byť je vnímání takovéto skutečnosti jako negativní či pozitivní výrazně častější.

Výsledky v tabulce reakcí byly do určité míry ovlivněny absentujícími reakcemi, které tvořily šestinu všech reakcí. To byl případ zejména těch zemí, které jsou ze zahraničně-politického pohledu méně relevantní a tedy i méně zkoumané v akademické literatuře. Bohužel jen malá část zkoumaných zemí nabízela vyhledávání tiskových zpráv a novinových článků v digitalizovaných archívech, a i ty, které toto poskytovaly, často neměly archívy zkompletované natolik, aby této práci dostatečně posloužily. Z toho důvodu jsem bohužel byla nucena uzavřít osm reakcí jako absentující; v budoucnu je ovšem možné, že dané země své archívy zdigitalizují a zpřístupní, a v takovém případě pak bude uskutečnitelné vytvořit zcela kompletní tabulku reakcí sousedních zemí.

5.3 Analýza reakcí a jejich typologie

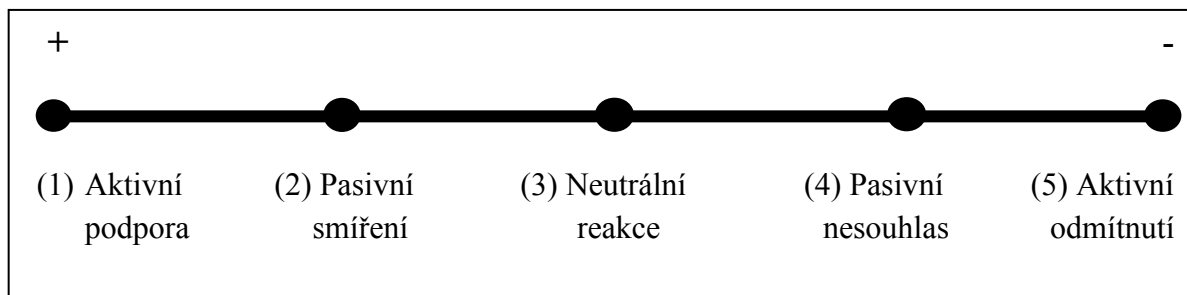
V průběhu zkoumání jednotlivých reakcí jsem vedle reakcí, které bylo možné jednoduše odhadnout, narazila také na celou řadu zajímavých a neočekávatelných reakcí, které bezpochyby stojí za bližší zkoumání. Snad nejzajímavějším případem pak byla negativní reakce Švýcarska na první francouzský jaderný test, a to hned v několika rovinách. Za prvé, Švýcarsko geograficky, ekonomicky a do značné míry i zahraničně-politicky spadalo do západní sféry vlivu i navzdory tradiční deklaraci neutrality, a přesto zareagovalo na první jaderný test svého západního souseda negativně. Na druhou stranu je evidentní, že švýcarská neutralita během studené války nebyla zrovna striktně dodržována, jak je možné vidět na

příkladu postoje například vůči Koreji či Vietnamu.¹¹⁵ Druhý důvod, proč byla švýcarská reakce natolik překvapivá, je pak skutečnost, že Švýcarsko nemohlo v žádném případě považovat Francii za případného agresora, který by svého malého a na oko neutrálního souseda mohl chtít jakkoli ohrozit; vztahy mezi oběma zeměmi byly na dobré úrovni a podobnou hrozbu jednoduše nic nenaznačovalo. Důvodem pro tuto reakci tak mohla být například obava Švýcarska z technologického zaostání za svým větším sousedem, možná jsou ovšem i jiná vysvětlení. Evidentní ovšem je, že případ Švýcarska zcela definitivně stojí za bližší zkoumání.

Uzavřít zkoumání reakcí sousedních zemí s tím, že existují pozitivní, neutrální, negativní a absentující reakce, by ovšem bylo poměrně banální, byť tohle jednoduché rozdělení reakcí bylo zásadní pomůckou v následném vytváření typologie reakcí. Negativní reakce Myanmaru na první čínský jaderný test, která plyne z dlouhodobé protijaderné politiky dané země, se ovšem těžko může rovnat negativní reakci Pákistánu na první indický jaderný test, která v důsledku zásadního pocitu ohrožení vedla k tomu, že Pákistán eventuálně vyvinul vlastní jadernou zbraň. Stejně tak není možné stavět na stejnou úroveň relativně vlažnou pozitivní reakci Laosu na čínský jaderný test a kanadskou reakci na americký jaderný test vzhledem k tomu, že ten pro Kanadu a spolu s ní i celý západní blok znamenal obrovský úspěch a pokrok a Kanada sama se na cestě k tomuto úspěchu podílela. Ve všech výše zmíněných kategoriích tedy evidentně existují určité podkategorie, které je rovněž potřeba brát v úvahu.

Z tohoto důvodu zde navrhuji následující typologii, která vychází z výše vypracované tabulky reakcí a která kategorie reakcí zaznamenané v této tabulce rozšiřuje. V rámci pozitivních reakcí můžeme pozorovat (1) aktivní podporu, která je na škále reakcí úplně vlevo, ale také (2) pasivní smíření, které sice ve výsledku konstituuje pozitivní reakci, ta je ale poměrně vlažná. Přes (3) neutrální reakci se pak dostáváme k negativním reakcím, které lze rozdělit na (4) pasivní nesouhlas, což je opět spíše umírněná forma negativní reakce, a (5) aktivní odmítnutí, které se může vyznačovat prvky až natolik zásadními, jako je následná práce na vlastním jaderném programu. Pro ilustraci nabízím následující škálu reakcí.

¹¹⁵ Janick Marina Schaufelbuehl, Marco Wyss, and Sandra Bott, "Choosing Sides In The Global Cold War: Switzerland, Neutrality, And The Divided States Of Korea And Vietnam", *The International History Review* 37, no. 5 (2015): 1014-1036.

V následujících sub-sekcích proto všech pět jednotlivých typů, aktivní podporu, pasivní smíření, neutrální reakci, pasivní nesouhlas i aktivní odmítnutí blíže představím a ke každému uvedu jeden příklad, který daný typ nejlépe vystihuje.

5.3.1 Aktivní podpora

Jak je možné vidět na výše uvedené škále reakcí, aktivní podpora se nachází nejvíce vlevo, a tedy představuje tu nejpozitivnější reakci, jakou stát může projevit. Aktivní podpora jaderného programu jiné země koneckonců znamená nejen investici do dané země, ale také důvěru, kterou v danou zemi a její zahraniční a bezpečnostní politiku tento stát vkládá. Základním rysem této reakce je tedy aktivní pomoc při vývoji jaderného programu dané země, obvykle (ale ne vždy) doprovázená pozitivním prohlášením vysoce postaveného představitele či představitelky dané země a ve většině případů také následným profitováním dané země z nového jaderného programu svého souseda.

Vybrat případ, který by nejlépe vystihoval reakci aktivní podpory, nebylo jednoduché. Zajímavým příkladem je jak Kanada, která se aktivně podílela na projektu Manhattan, tak i Čína, jejíž pomoc podstatně pomohla Pákistánu v pokročení s jeho jaderným programem. Nakonec jsem se rozhodla, že nejlépe tuto kategorii vystihuje právě Kanada, zejména díky nezlomné víře, kterou ve Spojené státy vložila, na rozdíl od Číny, která se sice na pákistánském programu částečně podílela, ale její následná reakce ve formě vyjádření tehdejšího prezidenta Zemina byla mírně řečeno dvojznačná.

Reakce Kanady může být vysvětlena jak z pohledu konceptu rovnováhy moci, neboť spolu s ostatními Spojenci usilovala o balancování vlivu států Osy, tak i z pohledu aliancí, kdy jako spojenec Spojených států neusilovala o vlastní jaderný program, ale namísto toho

podpořila nejsilnějšího člena této aliance, tedy Spojené státy, v jejich snaze vytvořit jadernou zbraň. Roli pak samozřejmě hrál i fakt, že se obě země vyznačují demokratickým zřízením, což umocňuje Kantovu teorii demokratického míru.

Zároveň Kanada svou rolí v americkém jaderném programu a následnou reakcí na první americký jaderný test doslova odškrtnula všechna políčka základních rysů tohoto typu reakce. Aktivní pomoc v projektu Manhattan je dobře zdokumentovaná, projev kanadského premiéra po prvním testu proběhl v pozitivním duchu a je zcela jistě možné argumentovat, že Kanada z nového jaderného programu svého souseda profitovala; koneckonců fakt, že jadernou zbraň jako první získal v probíhající druhé světové válce stát stojící na straně Spojenců a ne některý ze států Osy, ačkoli i na jejich straně byla snaha o totéž přítomná, znamenalo dobrou zprávu pro všechny Spojence, nejen pro Kanadu. Z toho důvodu považují Kanadu za nejlepšího představitele tohoto typu reakce.

5.3.2 Pasivní smíření

Reakci pasivního smíření je oproti tomu sice stále možné spatřovat na levé straně škály reakcí, významně se ovšem blíží reakci neutrální a její pozitivita je tedy poněkud vlažná. Od neutrální reakce se liší především tím, že zde k určitému vystoupení na podporu dané nové jaderné země došlo; typickým příkladem bývá pozitivní prohlášení některého z nejvyšších představitelů či představitelk daného státu. Na druhou stranu zde absentuje aktivní prvek přítomný v prvním typu reakce, a ani profitování dané země ze samotného nového jaderného programu jejího souseda není nutné; v mnoha případech můžeme namísto toho spatřovat spíše profitování z dobrých vztahů se silnějším sousedem, což je pak mnohdy tou hlavní hnací silou, která daný stát vede k této pozitivní reakci.

Je ovšem evidentní, že pro země vyznačující se reakcí pasivního smíření nebylo v mnoha případech vůbec zásadní či důležité, aby její sused jadernou zbraní disponoval. Z toho důvodu se zde bavíme o reakci pasivního smíření; k této skutečnosti jednoduše došlo a daná země usoudila, že se s danou situací musí nějakým způsobem vypořádat. To, že zareaguje pozitivně, jí následně může přinést důležité zahraničně-politické body, a z toho její reakce tedy často vychází.

Velmi dobrým příkladem reakce pasivního smíření je reakce Íránu na pákistánský jaderný test; Írán na jednu stranu nijak neusiloval o to, aby Pákistán jadernou zbraň získal,

nijak se na tomto programu nepodílel, zahraniční politiky obou zemí se v mnohém rozcházel a rovněž rozdíly mezi oběma zeměmi jsou značné (zatímco Írán se vyznačuje nejvyšším počtem šíitských muslimů na světě, v Pákistánu žijí převážně Sunnitě). Na druhou stranu když už Pákistán jadernou zbraň vytvořil, rozhodl se Írán, že to bude považovat za víceméně pozitivní skutečnost vzhledem k vyvažování indického vlivu, a prostřednictvím projevu ministra zahraničí pak vyzdvihl společnou náboženskou identitu. Je tedy evidentní, že se jednalo o reakci pozitivní; v každém případě ovšem byla pozitivní spíše tak nějak vlažně.

Zároveň je třeba zdůraznit, že všechny reakce se nacházejí na výše uvedené škále. Je tedy dost dobře možné spatřovat reakce, které se nacházejí mnohem blíže aktivní podpoře, ale také reakce, kde je výsledná odpověď natolik vlažná, že se téměř blíží reakci neutrální. Příkladem zemí, jejichž reakce se na výsledné škále blíží spíše aktivní podpoře, jsou například Německo a Itálie, které se před francouzským prvním jaderným testem s Francií podílely na společném jaderném výzkumu v rámci projektu FIG; ten sice nebyl součástí francouzského jaderného projektu jako takového, ale tato skutečnost znamenala, že obě země s myšlenkou nukleární Francie souhlasí, byť by nejspíš viděly raději společný projekt, který by zahrnoval i je. Příkladem země, jejíž reakce byla naopak natolik vlažná, že se až blížila k reakci neutrální, je například frankistické Španělsko, které reagovalo pozitivně spíše za účelem získání politických bodů, které následně proměnilo v navázání bližší ekonomické a obchodní spolupráce, ne z důvodů ideologických či bezpečnostních; k francouzskému testu jednoduše došlo, a proto se Španělsko rozhodlo jít tou cestou, která ho mohla v konečném výsledku nějakým způsobem obohatit.

5.3.3 Neutrální reakce

Neutrální reakce je všeobecně zajímavý fenomén. Jak již bylo zmíněno výše, tento typ reakce tvořil podle mého výzkumu více než pětinu všech reakcí. Základní premisou při zkoumání všech reakcí bylo, že reakce bude považována za neutrální, pokud v daném případě identifikuji buď prohlášení vysoce postaveného představitele či představitelky státu vedené v neutrálním tónu, dobře zdokumentované pokračování vzájemných vztahů a dosavadní spolupráce beze změn („business as usual“), anebo obojí. Ukázalo se, že neutrální prohlášení nebylo až tak častým jevem; zatímco média daných zemí o události často informovala neutrálně, co se týče prohlášení relevantních aktérů, ta obvykle v případě neutrální reakce nebyla dohledatelná. Je možné předpokládat, že v případě států, které se rozhodly na první

jaderný test svého souseda nijak vyhraněně nereagovat, jednoduše nebylo nutné svolávat tiskové konference kvůli prohlášením, která by stejně ve výsledku nic neřekla. Namísto toho bylo u všech výše zmíněných zemí možné identifikovat „business as usual“, tedy pokračování vzájemných vztahů a dosavadní spolupráce beze změn. V mnohých případech byla neutrální reakce také vynucená faktem, že se daná země nacházela mezi dvěma soupeřícími bloky (například Finsko) nebo zeměmi (například Bhútán či Nepál) a vzhledem ke své situaci si jednoduše nemohla dovolit proti jedné z těchto zemí vystoupit, neboť by to ohrozilo její obchodní a zahraničně-politické vztahy, bezpečnost a v nejvyhraněnějším případě i její samotnou existenci.

Klasickým příkladem neutrální reakce je tedy například Nepál, malá země „zmáčknutá“ mezi dvěma velkými, silnými a hlavně soupeřícími sousedy, Čínou a Indií. V případě obou jaderných testů Nepál dobře věděl, že pokud vystoupí na jednu či druhou stranu, v každém případě něco ztratí. Pokud by se přiklonil na stranu Číny, ohrozil by vojenskou podporu, která mu přicházela z Indie; rozhodl-li by se podpořit Indii, v ohrožení by pro změnu byl jeho rozvoj vzhledem k velkému množství čínských investic v zemi. Protože bylo pro Nepál zásadní vycházet s oběma sousedy, neutrální reakce a „business as usual“ vůči oběma zemím pro něj byly tou nejlepší možností.

5.3.4 Pasivní nesouhlas

Pasivní nesouhlas je možné považovat za negativní obdobu pasivního smíření; jedná se o negativní reakci, ale opět spíše vlažným způsobem. Hlavními rysy této reakce může být prohlášení vysoce postaveného představitele či představitelky státu s negativním nádechem, prostřednictvím kterého země například odmítne jaderné soupeření jako takové, nebo například navázání bližších vztahů s hlavním oponentem dané země.

Klasickým příkladem této reakce je být například reakce Barmy (dnešního Myanmaru), jakožto země, která se vyznačovala vyloženě negativním přístupem k jaderným zbraním, což následně doložily i prohlášení jejích představitelů. Barma se následně připojila k několika multilaterálním smlouvám za účelem jaderného nešíření (NPT), zákazu testování (PTBT) atd., čímž svou pozici jen stvrdila. Negativní reakce Barmy ovšem nemířila vyloženě na skutečnost, že právě Čína a Indie získaly jadernou zbraň; mířila naopak přímo na jadernou zbraň jako takovou. Její reakce byla negativní, ale ne natolik, že by tuto novou skutečnost

považovala za zásadní ohrožení své bezpečnosti či existence, a zároveň tato skutečnost ani nevedla k tomu, že by Barma začala podporovat někoho, kdo by vliv jejích sousedů mohl vyvážit (což by ostatně dost dobře nešlo, jelikož Čína s Indií se regionálně vyvažují navzájem).

Stejně jako v případě pozitivní části škály ovšem i tady můžeme vidět reakce, které jsou spíše mírně negativní a téměř se blíží reakci neutrální (například norská reakce na první sovětský jaderný test), a reakce podstatně více negativní, které mají blíže spíše k reakci aktivního odmítnutí (například reakce Mongolska na čínský jaderný test, který přiměl Mongolsko k ještě většímu přimknutí k Sovětskému svazu). Takové reakce pak opět vysvětluje koncept rovnováhy moci a snaha o balancování silného souseda příklonem k jeho protivníkovi.

5.3.5 Aktivní odmítnutí

Aktivní odmítnutí je pak tou nejvyhraněnější negativní reakcí, která se na škále nachází nejvíce vpravo. Hlavním rysem této reakce je kupříkladu prohlášení vysoce postaveného představitele či představitelky státu s negativním nádechem, prostřednictvím kterého země označí jadernou zbraň v držení svého souseda za zásadní hrozbu pro svou bezpečnost či existenci, případně označí daný test za eskalaci již tak dost napjatých vztahů. Dalšími rysy pak může být například přerušování diplomatických styků, připojení se k sankčnímu režimu vedenému vůči dané zemi, navázání vztahů a podpora hlavního nepřítele dané země apod.

Typickými příklady zde může být například reakce Sovětského svazu a Indie na první čínský jaderný test, reakce Číny a Pákistánu na první indický test a reakce Indie na první pákistánský test. Zřejmě nejvýraznější je pak právě pákistánská reakce, neboť pro Pákistán byla budoucnost, ve které její největší rival disponuje jadernou zbraní a on sám ne, absolutně nemyslitelná. Pákistán tedy označil daný test za zásadní hrozbu pro svou bezpečnost a existenci a zároveň za eskalaci již tak napjatých vztahů. Indické jaderné ozbrojení tedy vedlo k tomu, že Pákistán sám vyvinul vlastní jadernou zbraň, čímž se snaží vliv Indie alespoň částečně vyrovnávat a zároveň tímto Indii odstrašuje.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo převést pozornost z obvyklého zkoumání reakcí supervelmocí na jaderné testy nových jaderných zemí či výzkumu globálního hlediska; namísto toho jsem se zaměřila na reakce zemí s daným jaderným státem sousedících. Tohle soustředění na sousední země je podle mého názoru důležité zejména proto, že nabízí lepší vhled do regionálních souvislostí a mechanismů, které státy obvykle k daným reakcím vedou. Pochopení těchto mechanismů následně v případě budoucího prvního jaderného testu nějaké země může přispět ke zvýšení předvídatelnosti reakcí těchto sousedních států a tedy i ke spolehlivějším odhadům toho, jaký vliv bude mít tato skutečnost na daný region, ať už z hlediska změny mocenských vztahů či dokonce stability a bezpečnosti daného regionu.

V této diplomové práci jsem proto vyhodnotila celkem čtyřicet sedm reakcí sousedních zemí na osm prvních jaderných testů: americký, sovětský, britský, francouzský, čínský, indický, pákistánský a konečně severokorejský. Tyto reakce jsem následně zařadila podle předem daných indikátorů do tabulky reakcí, která může být v budoucnu užitečným nástrojem pro ty, kteří se rozhodnou reakcemi sousedních zemí dále zabývat. Následně jsem z těchto reakcí vytvořila přehlednou typologii pěti reakcí, které jsem blíže popsala a ke každé připojila příklad, který danou reakci dle mého názoru nejlépe vystihoval.

Reakce, které jsem do své typologie zařadila, jsou tedy na škále od nejvíce pozitivní po nejvíce negativní následující: aktivní podpora, pasivní smíření, neutrální reakce, pasivní nesouhlas a aktivní odmítnutí. V případě některých reakcí nebylo zařazení úplně jednoduché, neboť se jedná o reakce v rámci široké škály, na které se mohou nacházet i v rámci jednoho typu reakce na poměrně vzdálených místech. Navzdory tomu věřím, že indikátory, které jsem reakcím na této škále přidělila, určují danou reakci poměrně dobře a v drtivé většině případů pomůžou tuto reakci poměrně dobře zařadit do jednoho z pěti typů.

V závěru své práce bych ráda zdůraznila, že reakce jednotlivých států byly z důvodu velkého množství zkoumaných případů popsány poměrně stručným způsobem. Tento způsob byl dostatečně vyhovující pro potřeby této práce, kdy se mi na základě takto popsaných reakcí podařilo tyto reakce zařadit do tabulky reakcí a následně z nich vytvořit již zmíněnou typologii, zároveň ale uznávám, že mnohé reakce by si zasluhovaly mnohem více pozornosti. Z toho důvodu věřím, že je na tomto tématu ještě mnoho dalšího ke zkoumání, ať už se bude jednat o zkoumání poměrně překvapivé reakce Švýcarska či kteréhokoli jiného případu.

7 Summary

The main aim of my Master's thesis was to move the focus from the usual concentration on the reactions of superpowers or on the global point of view; instead, I have decided to focus on the reactions of countries adjoining such state. Concentrating on neighbouring countries is in my opinion very important as it offers better insight into the regional context and mechanisms that usually lead to such reactions. Understanding those mechanisms is then crucial and in the case of a future first nuclear test of a new nuclear country it can contribute to better comprehension and predictability of the reactions of those neighbouring states. This can then lead to a better assessment of what implications will arise from this new situation and how will this affect the power relations or even stability and security in the area.

In total, I have evaluated forty seven reactions of neighbouring countries to eight of the first nuclear tests; the American, Soviet, British, French, Chinese, Indian, Pakistani and North Korean. After that, I have categorized these reactions based on beforehand stated indicators and thus created a well arranged table of reactions that can in the future work as an useful instrument for those that decide to further look into the neighbouring countries' reactions. From these reactions I have then created a comprehensive typology of five reactions. Each of those five reactions was then further elaborated on and one typical example has been chosen to represent each of the reactions.

All reactions classified in this terminology are then to be found on a scale from the most positive to the most negative; starting with active support and passive coming to terms with the situations, through neutral reaction all the way to passive disapproval and active rejection. In some cases, choosing the right category was not as easy, exactly because all the reactions are situated on a scale and can vary quite a lot within the same category. In spite of that, the indicators that were chosen to determine such category work quite well and in most of the cases they help very well to classify such reaction as one of the five types.

To conclude on this, I should emphasize that the reactions of those neighbouring countries were described in a rather concise manner because of the large number of examined cases. This way it was convenient enough for this particular research in which I categorized those reactions and subsequently created a typology of reactions; however I believe that some of the reactions would deserve much more attention. For that reason I am certain that there is

much more to look into when it comes to the topic of neighbouring countries' reactions, whether it shall be the research on the surprising reaction of Switzerland or any other case.

Použitá literatura

Monografie

Anthony Arnold, *Afghanistan, The Soviet Invasion In Perspective* (Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, c1985), 179.

Barry Buzan, Ole Wæver, and Jaap de Wilde, *Security: A New Framework For Analysis* (Boulder, Colo.: Lynne Rienner Pub., 1998), 239.

Clint E. Smith, *Inevitable Partnership: Understanding Mexico-U.s. Relations* (Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers, 2000), 241.

David M. Blades and Joseph M. Siracusa, *A History Of U.S. Nuclear Testing And Its Influence On Nuclear Thought, 1945-1963* (Lanham, Maryland: Rowman, 2014), 246.

Frédéric Bozo, *Two Strategies For Europe: De Gaulle, The United States, And The Atlantic Alliance* (Lanham, Md., c2001), 297.

George Perkovich, *India's Nuclear Bomb: The Impact On Global Proliferation, Updated ed* (Berkeley: University of California Press, 2001), 610.

Ian Preston, *A Political Chronology Of Central, South And East Asia* (London: Europa, 2001), 320.

Ingemar Lindahl, *The Soviet Union And The Nordic Nuclear-Weapons-Free-Zone Proposal* (New York: St. Martin's Press, 1988), 240.

James P. Delgado, *Nuclear Dawn: The Atomic Bomb, From The Manhattan Project To The Cold War* (New York: Osprey Pub., 2009), 216.

Jan Ludvik, *Nuclear Asymmetry And Deterrence: Theory, Policy And History* (New York, 2017), 196.

Jonathan E. Helmreich, *United States Relations With Belgium And The Congo, 1940-1960* (London: Associated University Presses, c1998), 289.

John M. Vanderlippe, *The Politics Of Turkish Democracy: Ismet İnönü And The Formation Of The Multi-Party System, 1938-1950* (Albany, NY: State University of New York Press, 2005), 282.

Jürg Martin Gabriel and Thomas Fischer and [editors], *Swiss Foreign Policy, 1945-2002* (Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2003), 209.

Keshav Mishra, *Rapprochement Across The Himalayas: Emerging India-China Relations Post Cold War Period (1947-2003)* (Delhi: Kalpaz Publications, 2004), 360.

Kyo Maclear, *Beclouded Visions: Hiroshima-Nagasaki And The Art Of Witness* (Albany: State University of New York Press, c1999), 228.

Meredith L. Runion, *The History Of Afghanistan* (Santa Barbara, California: Greenwood, 2017), 263.

Paul Robinson, *Dictionary Of International Security* (Cambridge, UK: Polity, 2008), 208.

Richard W. Cottam, *Iran And The United States: A Cold War Case Study* (Pittsburgh, Pa.: University of Pittsburgh Press, c1988), 298.

Risto E. J. Penttila, *Finland's Search for Security through Defence, 1944-1989*, (Pelgrave Macmillan, 1991): 209.

Sarah J. Diehl and James Clay Moltz, *Nuclear Weapons And Nonproliferation: A Reference Handbook, 2nd ed.* (Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2008), 335.

Shaista Wahab and Barry Youngerman, *A Brief History Of Afghanistan* (New York: Facts On File, 2007), 354.

Tom Zoellner, *Uranium: War, Energy, and the Rock That Shaped the World* (Viking, 2009), 337.

Touraj Atabaki, *Azerbaijan: Ethnicity And The Struggle For Power In Iran, Rev. ed.* (New York, St. Martin's Press, 2000), 288.

Verona Sergiu, *Military Occupation and Diplomacy: Soviet Troops in Romania 1944-1958* (Duke University Press Books, 1991), 224.

Vlastislav Bříza, *Kontrola, Regulace A Úprava Jaderného Zbrojení* (Praha: Karolinum, 2010), 334.

Periodická literatura

Anne M. Jonas, „Atomic Energy in Soviet Bloc Nations“, *Bulletin of the Atomic Scientists* XV, no. 9 (1959): 379-383.

Astrid Forland, „Norway’s Nuclear Odyssey: From Optimistic Proponent to Nonproliferator“, *The Nonproliferation Review* 4, no. 2 (1997): 1-15.

B. M. Jain, “India–China Relations: Issues And Emerging Trends”, *The Round Table* 93, no. 374 (2004): 253-269.

Chen Jian, “China's Involvement In The Vietnam War, 1964–69”, *The China Quarterly*, no. 142 (1995): 356-387.

Christopher W. Hughes, “North Korea's Nuclear Weapons: Implications For The Nuclear Ambitions Of Japan, South Korea, And Taiwan”, *Asia Policy* 3, no. 1 (2007): 75-104.

Dilip Mukerjee, “Indian's Nuclear Test And Pakistan”, *India Quarterly: A Journal Of International Affairs* 30, no. 4 (1974): 262-270.

Drahomír Jančík, „Vývoz československého uranu do Sovětského svazu v letech 1946–1959“, *Acta Oeconomica Pragensia* 15, no. 7 (2007): 194-208.

Esther Sánchez, “The French Armament Firms And The Spanish Market, 1948–75”, *Business History* 52, no. 3 (2010): 435-452.

Gerald Segal, “China And Afghanistan”, *Asian Survey* 21, no. 11 (1981): 1158-1174.

Gordon H. Chang, “JFK, China, And The Bomb”, *The Journal Of American History* 74, no. 4 (1988): 1287-1310.

Graham Walker, Northern Ireland, British–Irish Relations and American Concerns, 1942–1956, *Twentieth Century British History* 18, no. 2 (2007): 194–218.

Gregory J. Moore, "How North Korea Threatens China's Interests: Understanding Chinese 'duplicity' On The North Korean Nuclear Issue", *International Relations Of The Asia-Pacific* 8, no. 1 (2007): 1-29.

Hongwei Fan, "China–Burma Geopolitical Relations In The Cold War", *Journal Of Current Southeast Asian Affairs* 31, no. 1 (2012): 7-27.

Ian G. Baird and Philippe Le Billon, "Landscapes Of Political Memories: War Legacies And Land Negotiations In Laos", *Political Geography* 31, no. 5 (2012): 290-300.

Janick Marina Schaufelbuehl, Marco Wyss, and Sandra Bott, "Choosing Sides In The Global Cold War: Switzerland, Neutrality, And The Divided States Of Korea And Vietnam", *The International History Review* 37, no. 5 (2015): 1014-1036.

Jarrold Hayes, "Identity And Securitization In The Democratic Peace: The United States And The Divergence Of Response To India And Iran's Nuclear Programs", *International Studies Quarterly* 53, no. 4 (2009): 977-999.

J. Mohan Malik, "South Asia In China's Foreign Relations", *Pacifica Review: Peace, security & global change* 13, no. 1 (2001): 73-90.

Joseph C. Satterthwaite, The Truman Doctrine: Turkey, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 481 (1972): 74-84.

Karl W. Deutsch and J. David Singer, "Multipolar Power Systems And International Stability", *World Politics* 16, no. 03 (1964): 390-406.

Katarina Brodin, Kjell Goldmann, and Christian Lange, "The Policy Of Neutrality: Official Doctrines Of Finland And Sweden", *Cooperation And Conflict* 3, no. 1 (2016): 18-51.

Kenneth N. Waltz, "International Structure, National Force, And The Balance Of World Power", *Journal Of International Affairs* 21, no. 2 (1967): 215-231.

Kenneth N. Waltz, "The Stability Of A Bipolar World", *Daedalus* 93, no. 3 (1964): 881-909.

Maj Wee Eng Peow, "The Viability Of Strategies By Non-Nuclear States", *Pointer: Journal Of The Singaporean Armed Forces* 40, no. 3 (2014): 1-7.

Maoz, Zeev, and Bruce Russett. "Normative And Structural Causes Of Democratic Peace, 1946–1986". *American Political Science Review* 87, no. 03 (1993): 624-638.

Paul Doty, "The Role Of The Smaller Powers", *Daedalus* 89, no. 4 (1960): 818-830.

Raviprasad Narayanan, „South Korean Response to the North Korean Nuclear Test“, *Strategic Analysis* 30, no. 4 (2006): 874-879.

Robert A. Holmes, "China-Burma Relations Since The Rift", *Asian Survey* 12, no. 8 (1972): 686-700.

Robert A. Smith, Mongolia: In the Soviet Camp, *Asian Survey* 10, no. 1 (1970): 25-29.

Shah Alam, "Iran-Pakistan Relations: Political And Strategic Dimensions", *Strategic Analysis* 28, no. 4 (2004): 526-545.

T.V. Paul, "Chinese-Pakistani Nuclear/missile Ties And Balance Of Power Politics", *The Nonproliferation Review* 10, no. 2 (2003): 21-29.

Ulrich Krotz, Three Eras And Possible Futures: A Long-Term View On The Franco-German Relationship A Century After The First World War, *International Affairs* 90, no. 2 (2014): 337-350.

Umbreen Javaid and Asifa Jahangir, „Pakistan-China Strategic Relationship: A Glorious Journey of 55 Years“, *JRSP* 52, no 1 (2015): 157-183.

Viktor M. Gobarev, Soviet Policy Toward China: Developing Nuclear Weapons 1949-1969, *The Journal of Slavic Military Studies* 12, no. 4 (1999): 1-53.

Vitaly I. Kalturin et al., "A Review Of Nuclear Testing By The Soviet Union At Novaya Zemlya, 1955–1990", *Science* 13, no. 1-2 (2005): 1-42.

Yaacov Vertzberger, "The Political Economy Of Sino-Pakistani Relations: Trade And Aid 1963-82", *Asian Survey* 23, no. 5 (1983): 637-652.

Elektronické zdroje

„Britain’s First Atomic Bomb Detonated – Archive, 1952“, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/04/britains-first-atomic-bomb-detonated-1952> (staženo, 14. března 2018).

„Cable from the Chinese Embassy in Pakistan, 'Pakistan's Reaction to China's Nuclear Explosion', October 20, 1964“, Wilson Centre Digital Archive, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/134754> (staženo, 24. března 2018).

„Canada’s Historical Role in Developing Nuclear Weapons“, Canadian Nuclear Safety Commission, <http://nuclearsafety.gc.ca/eng/resources/fact-sheets/Canadas-contribution-to-nuclear-weapons-development.cfm> (staženo, 28. září 2017).

„China Joins A-Bomb Club“, History, <http://www.history.com/this-day-in-history/china-joins-a-bomb-club> (staženo, 28. září 2017).

„China Resolutely Opposes DPRK’s Nuclear Test“, People’s Daily, http://en.people.cn/200610/09/eng20061009_310140.html (staženo, 25. března 2018).

„China's Nuclear Weapons: China's Nuclear Program“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/China/ChinaTesting.html> (staženo, 17. září 2017).

„Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty (CTBT)“, UN Office for Disarmament Affairs, <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/ctbt/> (staženo, 23. února 2018).

„Deník El Informador, 7. srpna 1945“, Hemeroteca Nacional Digital de México, <http://www.hndm.unam.mx/consulta/publicacion/visualizar/558a35577d1ed64f16b520dc?anio=1945&mes=08&dia=07&tipo=pagina> (staženo, 11. března 2018).

„Deeper than the Indian Ocean? An Analysis of Pakistan-China Relations“, Centre for International and Strategic Analysis, SISA Report no. 16 – 2014, http://www.strategiskanalyse.no/Publikasjoner%202014/2014-02-27_SISA16_Sino-Pak_QS.pdf (staženo, 24. března 2018).

„French Nuclear Program: Nuclearizing the Nation“, Atomic Heritage Foundation, <https://www.atomicheritage.org/history/french-nuclear-program> (staženo, 14. března 2018).

„In Afghanistan, the Rise and Fall of ‚Little America‘“, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/opinions/in-afghanistan-the-rise-and-fall-of-little-america/2011/08/02/gIQAWHfqwI_story.html?utm_term=.cc955387f7c1 (staženo, 12. března 2018)

„India's Nuclear Weapons Program: Smiling Buddha: 1974“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/India/IndiaSmiling.html> (staženo, 17. září 2017).

„Mapping Militant Organizations: The Taliban“, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/367> (staženo, 24. března 2018).

„Mongolia-China Relations by Sharad K Soni: Book Review“, Mongolian and Tibetan Affairs Commission, <http://www.mtac.gov.tw/mtacbook/upload/09601/0301/03.pdf> (staženo, 18. března 2018).

„Nordkorea: BGR registriert vermutlichen Kernwaffentest“, BGR, https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/Oeffentlichkeitsarbeit/Pressemitteilungen/BGR/bgr-160106_nordkorea_BGR_kernwaffentest.html (staženo, 17. září 2017).

„North Korea's Claim Is Met with Doubt and Anger“, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2006/10/09/world/asia/09cnd-nuke.html> (staženo, 25. března 2018).

„North Korea's Nuclear Weapons: Latest Developments“, CRS Report for Congress, <http://www.au.af.mil/au/AWC/AWCgate/crs/rs21391.pdf> (staženo, 27. února 2018).

„Nuclear Anxiety: The Overview; Pakistan, Answering India, Carries Out Nuclear Tests; Clinton's Appeal Rejected“, The New York Times, <http://www.nytimes.com/1998/05/29/world/nuclear-anxiety-overview-pakistan-answering-india-carries-nuclear-tests-clinton.html> (staženo, 28. září 2017).

„Nuclear Neighbours: China and North Korea at the Edge of Patience“, The Globe and Mail, <https://www.theglobeandmail.com/news/world/china-and-north-korea-on-the-border/article34817039/> (staženo, 19. března 2018).

„Pakistan's Nuclear Weapons Program: 1998: The Year of Testing“. Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/Pakistan/PakTests.html> (staženo, 17. září 2017).

„Rodney W. Jones: India’s Strategic Culture“, Defence Threat Reduction Agency, <https://fas.org/irp/agency/dod/dtra/india.pdf> (staženo, 23. března 2018).

„Russia Absolutely Condemns the Nuclear Test Carried Out by North Korea“, President of Russia Official Website, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/36410> (staženo, 25. března 2018).

„Special Report: Myanmar, a Non-Proliferation Success Story“, Australian Strategic Policy Institute, <http://www.daemyanmar.com/special.pdf> (staženo, 23. března 2018).

„States Formerly Possessing or Pursuing Nuclear Weapons: Switzerland“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/Nwfaq/Nfaq7-4.html> (staženo, 18. března 2018).

„Steven E. Lobell: Balance of Power Theory“, *Oxford Bibliographies*, <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0083.xml> (staženo, 26. března 2018).

„Text: Osama bin Laden’s 1998 Interview“, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2001/oct/08/afghanistan.terrorism15> (staženo, 24. března 2018).

„The Eagle Squadron – The Mexican 201st“, Air University, <http://www.au.af.mil/au/afri/aspj/apjinternational/apj-s/2004/1trimes04/ashcrofteng.html> (staženo, 12. března 2018).

„The Soviet Union, China and the Pathet Lao: Analysis and Chronology“, Defence Technical Information Centre, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/741601.pdf> (staženo, 24. března 2018).

„Thierry Mathou: Bhutan-China Relations: Towards a New Step in Himalayan Politics: 2005“, Centre for Bhutan Studies Conference Paper, 388-411. S. 394-396. <http://www.bhutanstudies.org.bt/publicationFiles/ConferenceProceedings/SpiderAndPiglet/19-Spdr&Pgl.pdf> (staženo, 21. března 2018).

„Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water“, US Department of State, <https://www.state.gov/t/isn/4797.htm> (staženo, 22. února 2018)

„Treaty for the prohibition of nuclear weapons in Latin America and the Caribbean“, NTI, <http://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/treaty-prohibition-nuclear-weapons-latin-america-and-caribbean-lanwfz-tlatelolco-treaty/> (staženo, 11. března 2018).

„Uneasy Allies: Fifty Years of China-North Korea Relations“, Wilson Centre: Asia Program Special Report 2003, https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/asia_rpt115b.pdf (staženo, 18. března 2018).

„1998: World Fury at Pakistan’s Nuclear Tests“, BBC On this Day, http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/may/28/newsid_2495000/2495045.stm (staženo, 23. března 2018).

„93. Statement by the President Announcing the Use of the A-Bomb at Hiroshima“, Harry S. Truman Presidential Library and Museum, <https://www.trumanlibrary.org/publicpapers/index.php?pid=100> (staženo, 11. března 2018).

Teze diplomové práce

Úvod

Jaderný program se v současné době, více než čtvrt století po skončení studené války, opět stává vysoce aktuálním tématem, zejména v kontextu severokorejského jaderného programu; kromě zkoumání samotných jaderných programů jednotlivých zemí je ovšem také nesmírně zajímavé a relevantní zabývat se právě reakcemi sousedních zemí, pro které první jaderný test provedený nedaleko jejich vlastních hranic může představovat značné riziko, ale v některých případech také třeba úlevu. Ve své magisterské práci jsem se proto rozhodla zabývat se reakcemi sousedních zemí na první jaderný test provedený za jejich hranicemi. Na získání jaderné zbraně je velmi často pohlíženo v globálním kontextu, nicméně právě regionální kontext rozhodně není zanedbatelný, jelikož lze pozorovat významný vliv nově nabyté jaderné zbraně právě na diplomatické vztahy a power relations v rámci daného regionu.

V této práci bych proto ráda vytvořila přehlednou a jasnou typologii reakcí, které bylo doposud možné v daném kontextu pozorovat. Tato typologie pak může v budoucnu přispět ke zvýšení předvídatelnosti reakcí sousedních zemí nových nukleárních států a tedy i k lepšímu odhadu toho, jakým způsobem tato skutečnost ovlivní stabilitu regionu. Vytvoření jasné a přehledné typologie reakcí sousedních zemí na první jaderný test provedený osmi zeměmi: USA, Sovětským Svazem, Velkou Británií, Francií, Čínou, Indií, Pákistánem a Severní Koreou bude tedy hlavním cílem mé diplomové práce.

Stěžejní otázkou pak bude pro mou práci následující:

- Jakým způsobem reagují sousední státy na první jaderný test provedený za jejich hranicemi?

Tuto výzkumnou otázku následně zodpovím na základě zkoumání reakcí jednotlivých sousedních států a z těch posléze vytvořím přehlednou typologii. Tato typologie pak bude významná především z toho důvodu, že v případě budoucího prvního jaderného testu nového jaderného státu poskytne vzorec, na základě kterého bude jednodušší předvídat vývoj vztahů v daném regionu a tedy i možnou změnu jeho stability.

Kontext tématu

16. července 1945 se v poušti v americkém Novém Mexiku uskutečnil historicky první jaderný test na světě. Tento test, nazvaný Trinity, byl v oficiálním tiskovém prohlášení vyzdvihnut jako „úspěšná tranzice lidstva k novému, atomovému věku“, a vyznačoval se silou 21 kilotun.¹¹⁶ Jako druhá země v pořadí provedl v kontextu začínajícího jaderného soupeření svůj první jaderný test Sovětský svaz. Došlo k tomu 29. srpna 1949 v Semipalatinsku v Kazašské sovětské republice, tedy podstatně dříve, než Washington od Sovětů očekával. Síla tohoto výbuchu bomby First Lightning / RDS-1 (v USA pojmenované Joe-1 podle Josefa Stalina) odpovídala 22 kilotunám.¹¹⁷

Třetí zemí v pořadí se stalo Spojené Království Velké Británie a Severního Irska. To svůj první test o síle 25 kilotun provedlo 3. října 1952 na odlehlých ostrovech Monte Bello, 80 mil od pobřeží západní Austrálie.¹¹⁸ Spojené Království pak následovala Francie se svým prvním jaderným testem provedeným 13. února 1960. Operace Gerboise Bleue byla provedena nedaleko Reggane v alžírské Sahaře a dosahovala síly 70 kilotun, což dalece předčilo všechny předchozí první testy.¹¹⁹

Pátou zemí, která realizovala jaderný test, byla Čína. 16. října 1964 došlo k provedení testu 596 (Spojenými státy pojmenovaného Chic-1) v oblasti Lobnor. Čínská bomba dosahovala síly zhruba 22 kilotun.^{120,121} Operací Usmívající se Buddha oficiálně začala psát svou jadernou historii Indie, která se tak stala šestou zemí, jež provedla jaderný test. Došlo k tomu 18. května 1974 v Rádžasthánu, nepřiliš daleko od pákistánské hranice, a síla výbuchu

¹¹⁶ David M. Blades and Joseph M. Siracusa, *A History Of U.S. Nuclear Testing And Its Influence On Nuclear Thought, 1945-1963* (Lanham, Maryland: Rowman, 2014), 246. S. 2-3.

¹¹⁷ Vitaly I. Kalturin et al., „A Review Of Nuclear Testing By The Soviet Union At Novaya Zemlya, 1955–1990”, *Science* 13, no. 1-2 (2005): 1-42. S. 2-6.

¹¹⁸ James P. Delgado, *Nuclear Dawn: The Atomic Bomb, From The Manhattan Project To The Cold War* (New York: Osprey Pub., 2009), 216. S. 165.

¹¹⁹ James P. Delgado, *Nuclear Dawn: The Atomic Bomb, From The Manhattan Project To The Cold War* (New York: Osprey Pub., 2009), 216. S. 166.

¹²⁰ Sarah J. Diehl and James Clay Moltz, *Nuclear Weapons And Nonproliferation: A Reference Handbook, 2nd ed.* (Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2008), 335. S. 170.

¹²¹ „China's Nuclear Weapons: China's Nuclear Program“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/China/ChinaTesting.html> (staženo, 17. září 2017).

byla zhruba 8 kilotun, ačkoli oficiální indické zdroje zpočátku hovořily o 12 kilotunách.¹²² Po provedení prvního indického jaderného testu již bylo zřejmé, že Pákistán se dříve či později pokusí o totéž. Test zvaný Chagai-1 byl proveden 28. května 1998 v oblasti Ras Koh a vyznačoval se silou 32 kilotun.¹²³

Prozatím poslední zemí, která provedla jaderný test, se pak stala Korejská lidově-demokratická republika. Severokorejský režim svůj první test oznámil 9. října 2006. K jeho provedení došlo v oblasti Severního Hamgjongu.¹²⁴ Informace o síle se vzhledem k povaze severokorejského režimu a izolovanosti země liší, nicméně zřejmě se jednalo o velmi slabý test se silou menší než 1 kilotuna; zároveň také ale mohlo jít o test neúspěšný. V každém případě země od té doby provedla dalších šest jaderných testů, zatím poslední v září 2017, čímž znovu obrátila pozornost světa k jaderným zbraním.

Reakce států sousedících s těmito osmi zeměmi byly vskutku pestré; od Kanady, která se na americkém projektu Manhattan dokonce zčásti i podílela¹²⁵, přes reakci Sovětského svazu na první čínský jaderný test, jenž Sověty poměrně zneklidnil a ještě více přispěl k prohloubení sovětsko-čínské roztržky¹²⁶, až po reakci Pákistánu na první indický jaderný test, který logicky pro Pákistán znamenal zásadní ohrožení a vedl až k tomu, že Pákistán rovněž provedl jaderný test, byť k tomu došlo až o více než dvě dekády později¹²⁷. Je tedy zcela zřejmé, že reakce sousedů se liší na velmi pestré škále – od aktivní podpory, přes pasivní smíření se či pasivní nesouhlas, až po aktivní odmítnutí a práce na vlastním jaderném programu.

¹²² „India's Nuclear Weapons Program: Smiling Buddha: 1974“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/India/IndiaSmiling.html> (staženo, 17. září 2017).

¹²³ „Pakistan's Nuclear Weapons Program: 1998: The Year of Testing“. Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/Pakistan/PakTests.html> (staženo, 17. září 2017).

¹²⁴ „Nordkorea: BGR registriert vermutlichen Kernwaffentest“, BGR, https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/Oeffentlichkeitsarbeit/Pressemitteilungen/BGR/bgr-160106_nordkorea_BGR_kernwaffentest.html (staženo, 17. září 2017).

¹²⁵ „Canada's Historical Role in Developing Nuclear Weapons“, Canadian Nuclear Safety Commission, <http://nuclearsafety.gc.ca/eng/resources/fact-sheets/Canadas-contribution-to-nuclear-weapons-development.cfm> (staženo, 28. září 2017).

¹²⁶ „China Joins A-Bomb Club“, History, <http://www.history.com/this-day-in-history/china-joins-a-bomb-club> (staženo, 28. září 2017).

¹²⁷ „Nuclear Anxiety: The Overview; Pakistan, Answering India, Carries Out Nuclear Tests; Clinton's Appeal Rejected“, The New York Times, <http://www.nytimes.com/1998/05/29/world/nuclear-anxiety-overview-pakistan-answering-india-carries-nuclear-tests-clinton.html> (staženo, 28. září 2017).

Současný stav poznání

Po pečlivém prostudování dostupné relevantní literatury je zřejmé, že typologií reakcí sousedních zemí na první jaderné testy sousedů doposud nikdo nevytvořil. Dá se říct, že reakce sousedních zemí bývají v kontextu jaderného testování často zastíněny reakcemi velmocí a mocných států v dané oblasti. I z tohoto důvodu by takováto typologie byla významným přínosem, neboť se soustředí na oblast, která prozatím nebyla tím nejvýznamnějším předmětem zkoumání. To je na jednu stranu pochopitelné, neboť reakce velmocí bývají mnohdy výrazně relevantnější a významnější než reakce méně významného sousedního státu; přesto ovšem reakce sousedních zemí považují za nesmírně důležité z hlediska jejich potenciálního vlivu na stabilitu regionu.

Jaderné testování nicméně rozhodně nelze považovat za málo zkoumanou oblast. Mark S. Bell ve svém článku „Beyond Emboldenment: The Effects of Nuclear Weapons on State Foreign Policy“ zkoumal proměny zahraničních politik daných států poté, co získaly jaderné zbraně, a vytváří novou typologii, kde rozlišuje mezi pěti různými vzorci chování po získání jaderné zbraně – agrese, expanze, nezávislost, posílení pozice a vytrvání.¹²⁸

Jakým způsobem ovšem získání jaderné zbraně ovlivnilo zahraniční politiky jejich sousedů a tomu uzpůsobená typologie vzorců chování, to v současné literatuře prozatím chybí, což je jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla tímto tématem zabývat. Mým plánem je tedy vytvořit podobně přehlednou typologii, s jakou přišel Mark S. Bell, ovšem v tomto případě aplikovatelnou na sousední státy a jejich reakce na nově nabytý jaderný program svého souseda.

K tomu mi samozřejmě napomůže i stávající literatura, která se zabývá jednotlivými jadernými testy a reakcemi na ně, například Carterův článek „Soviet Nuclear Testing: The Republics Say No“, který se zabývá reakcemi sovětských republik na sovětský jaderný test¹²⁹; Riedlův článek „South Asia's Nuclear Decade“, který popisuje jaderné soupeření Pákistánu a Indie a vliv jaderných zbraní na tento region¹³⁰; či Kapurův článek „Ten Years of Instability in

¹²⁸ Mark S. Bell, “Beyond Emboldenment: The Effects of Nuclear Weapons on State Foreign Policy”, *International Security* 40, no. 1 (2015): 87-119.

¹²⁹ L. J. Carter, “Soviet Nuclear Testing: The Republics Say No”, *Science* 250, no. 4983 (1990): 903-905.

¹³⁰ Bruce Riedel, “South Asia's Nuclear Decade”, *Survival: Global Politics And Strategy* 50, no. 2 (2008): 107-126.

a Nuclear South East Asia“, jenž se opět soustředí na oblast jihovýchodní Asie a power relations v tomto regionu¹³¹. Čerpat budu taktéž z obecněji zaměřených akademických článků a knih, jako například z „Going Nuclear: Nuclear Proliferation and International Security in the 21st century“ Michaela E. Browna et al.¹³²; či z Goldblatovy a Coxovy knihy „Nuclear Weapon Tests: Prohibition or Limitation?“¹³³. V teoretické části pak bude relevantní například kniha Roberta Powella „Nuclear Deterrence Theory: The Search for Credibility“, ve které autor podrobně zkoumá teorii odstrašení a aplikuje nové poznatky v teorii her¹³⁴.

Výchozí teoretický rámec

Pokud se chceme zabývat vzorci chování, které sousední země začnou vykazovat poté, co jejich sused získá jaderné zbraně a provede první jaderný test, je zapotřebí podívat se na to, z čeho tyto vzorce chování pramení. Je zřejmé, že reakce sousední země bude ve velké míře záviset na tom, v jakém sousedském vztahu se vůči státu, který právě provedl svůj první jaderný test, nachází, zda má dobré diplomatické vztahy s jinými relevantními státy či disponuje-li vztahy s mocnými spojenci a tak dále.

Logickou úvahou by mohlo být, že státy, které na nově nabytý jaderný program svého souseda nereagují negativně, jednoduše neočekávají, že by se potenciálně mohly stát cílem jaderného útoku z jeho strany; tedy nepovažují za pravděpodobné, že by pro ně tato skutečnost mohla znamenat hrozbu. Důvod, který se pro tento předpoklad nabízí, je to, že jsou dotyčné dva státy v dobrém sousedském vztahu, nejsou-li dokonce přímo spojenci.

Dalším možným důvodem, proč se dotyčný stát necítí jaderným programem svého souseda ohrožen, může být samotné zřízení daných dvou států. Významnou teorií, která tuto domněnku podporuje, je Kantova teorie demokratického míru, která předpokládá, že demokratické státy mezi sebou válčí výrazně méně než státy nedemokratické. Podle Maoze a Russetta, kteří se teorií demokratického míru zabývají, jsou významnými faktory, které mají

¹³¹ Kapur, S. Paul. “Ten Years Of Instability In A Nuclear South Asia”. *International Security* 33, no. 2 (2008): 71-94.

¹³² Michael E. Brown et al., *Going Nuclear: Nuclear Proliferation And International Security In The 21St Century*, (The MIT Press, 2010), 528.

¹³³ Jozef Goldblat and David Cox, *Nuclear Weapon Tests: Prohibition Or Limitation?*, (Stockholm International Peace Research Institute, 1988), 448.

¹³⁴ Robert Powell, *Nuclear Deterrence Theory: The Search For Credibility*, (Cambridge University Press, 2008), 240.

na vznik a eskalaci konfliktu vliv, právě demokratické zřízení, úroveň institucionálního omezení moci a demokratické normy.¹³⁵

Naopak jsou-li vztahy mezi danými státy dlouhodobě problematické, země, která právě provedla svůj první jaderný test, bude pro svého souseda pravděpodobně představovat hrozbu. V tomto případě lze aplikovat teorii odstrašování; ta sice obvykle funguje v případě dvou států, které disponují jaderným programem namísto situace, ve které figuruje jeden stát s jaderným programem a jeden stát bez jaderného programu, dle mého názoru je ovšem možné zaštitit se Maj Wee Eng Peoweho premisou, že odstrašení je možné i v případě země, která jadernými zbraněmi nedisponuje, a odstrašuje prostřednictvím konvenčních zbraní a diplomatických styků. Maj Wee Eng Peow toto ilustruje na příkladu Singapuru, jenž jadernými zbraněmi nedisponuje, ale přesto dle Peowa disponuje dostatečným odstrašujícím potenciálem.¹³⁶ V takovém případě země disponující jadernou zbraní odstrašuje svého souseda prostřednictvím svého jaderného arsenálu, ale stejně tak může sousední země odstrašovat jadernou zbraní disponující stát skrze konvenční zbraně, diplomatické styky, mocné aliance apod.

Metodologie

Ve své diplomové práci budu v první části využívat především kvalitativní metody, jelikož vytvořím osm případových studií, které se budou zabývat reakcemi sousedů daných osmi zemí, které provedly první jaderný test. Z těchto případových studií následně odvodím dané konkrétní reakce, které poté seřadím do přehledné typologie.

V úvodu práce bych ráda vysvětlila základní pojmy, se kterými budu ve své práci dále operovat. Poté v teoretické části práce popíšu jednotlivé teoretické modely a následně vysvětlím metody, které budu ve své práci používat. Posléze bych ráda vyložila stručnou historii jaderného testování, s důrazem kladeným především na první jaderné testy daných zemí – Spojených států amerických, Sovětského svazu, Spojeného království, Francie, Číny, Indie, Pákistánu a KLLDR.

¹³⁵ Maoz, Zeev, and Bruce Russett. "Normative And Structural Causes Of Democratic Peace, 1946–1986". *American Political Science Review* 87, no. 03 (1993): 624–638. S. 14.

¹³⁶ Maj Wee Eng Peow, "The Viability Of Strategies By Non-Nuclear States", *Pointer: Journal Of The Singaporean Armed Forces* 40, no. 3 (2014): 1-7.

Poté vytvořím osm případových studií, ve kterých se budu zabývat reakcemi sousedů těchto osmi zemí na jejich první jaderný test. Zde budu čerpat především z vyjádření vrchních představitelů daných zemí, tiskových zpráv, novinových článků a dostupné literatury. V následující analytické části pak z těchto reakcí vytvořím jasnou typologii a každý typ reakce blíže rozeberu.

Předběžná osnova

1. Úvod
2. Teorie
3. Metodologie
4. Historie jaderného testování
5. Reakce sousedních zemí na první jaderný test
 5. 1. Reakce sousedních zemí na první americký jaderný test
 5. 2. Reakce sousedních zemí na první sovětský jaderný test
 5. 3. Reakce sousedních zemí na první britský jaderný test
 5. 4. Reakce sousedních zemí na první francouzský jaderný test
 5. 5. Reakce sousedních zemí na první čínský jaderný test
 5. 6. Reakce sousedních zemí na první indický jaderný test
 5. 7. Reakce sousedních zemí na první pákistánský jaderný test
 5. 8. Reakce sousedních zemí na první severokorejský jaderný test
6. Analýza výsledků šetření
 6. 1. Analytická část
 6. 2. Typologie reakcí
7. Závěr
8. Seznam literatury

Zdroj dat

Ve své práci budu vycházet z odborné literatury, která již byla na téma jaderného testování sepsána a dále pak z dat deponitářů a archivů věnovaných jadernému testování a jaderným zbraním všeobecně. V části věnované reakcím sousedních zemí budu čerpat z odborné literatury sepsané na dané téma a zároveň budu také analyzovat reakce daných zemí z vyjádření jejich vrchních představitelů, tiskových prohlášení a novinových zpráv. Předpokládám, že v průběhu psaní této práce se bude množství zdrojů ještě výrazně rozšiřovat.

Seznam literatury citované v projektu a použité k jeho vypracování

Bruce Riedel, "South Asia's Nuclear Decade", *Survival: Global Politics And Strategy* 50, no. 2 (2008): 107-126.

„Canada's Historical Role in Developing Nuclear Weapons“, Canadian Nuclear Safety Commission, <http://nuclearsafety.gc.ca/eng/resources/fact-sheets/Canadas-contribution-to-nuclear-weapons-development.cfm>.

„China Joins A-Bomb Club“, History, <http://www.history.com/this-day-in-history/china-joins-a-bomb-club>.

„China's Nuclear Weapons: China's Nuclear Program“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/China/ChinaTesting.html>.

David M. Blades and Joseph M. Siracusa, *A History Of U.S. Nuclear Testing And Its Influence On Nuclear Thought, 1945-1963* (Lanham, Maryland: Rowman, 2014), 246.

„India's Nuclear Weapons Program: Smiling Buddha: 1974“, Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/India/IndiaSmiling.html>.

James P. Delgado, *Nuclear Dawn: The Atomic Bomb, From The Manhattan Project To The Cold War* (New York: Osprey Pub., 2009), 216.

Jozef Goldblat and David Cox, *Nuclear Weapon Tests: Prohibition Or Limitation?*, (Stockholm International Peace Research Institute, 1988), 448.

Kapur, S. Paul. "Ten Years Of Instability In A Nuclear South Asia". *International Security* 33, no. 2 (2008): 71-94.

L. J. Carter, "Soviet Nuclear Testing: The Republics Say No", *Science* 250, no. 4983 (1990): 903-905.

Maj Wee Eng Peow, "The Viability Of Strategies By Non-Nuclear States", *Pointer: Journal Of The Singaporean Armed Forces* 40, no. 3 (2014): 1-7.

Maoz, Zeev, and Bruce Russett. "Normative And Structural Causes Of Democratic Peace, 1946-1986". *American Political Science Review* 87, no. 03 (1993): 624-638.

Mark S. Bell, "Beyond Emboldenment: The Effects of Nuclear Weapons on State Foreign Policy", *International Security* 40, no. 1 (2015): 87-119.

Michael E. Brown et al., *Going Nuclear: Nuclear Proliferation And International Security In The 21St Century*, (The MIT Press, 2010), 528.

„Nordkorea: BGR registriert vermutlichen Kernwaffentest“, BGR, https://www.bgr.bund.de/DE/Gemeinsames/Oeffentlichkeitsarbeit/Pressemitteilungen/BGR/bgr-160106_nordkorea_BGR_kernwaffentest.html.

„Nuclear Anxiety: The Overview; Pakistan, Answering India, Carries Out Nuclear Tests; Clinton's Appeal Rejected“, The New York Times, <http://www.nytimes.com/1998/05/29/world/nuclear-anxiety-overview-pakistan-answering-india-carries-nuclear-tests-clinton.html>.

„Pakistan's Nuclear Weapons Program: 1998: The Year of Testing“. Nuclear Weapon Archive, <http://nuclearweaponarchive.org/Pakistan/PakTests.html>.

Robert Powell, *Nuclear Deterrence Theory: The Search For Credibility*, (Cambridge University Press, 2008), 240.

Sarah J. Diehl and James Clay Moltz, *Nuclear Weapons And Nonproliferation: A Reference Handbook, 2nd ed.* (Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2008), 335.

Vitaly I. Kalturin et al., "A Review Of Nuclear Testing By The Soviet Union At Novaya Zemlya, 1955–1990", *Science* 13, no. 1-2 (2005): 1-42.